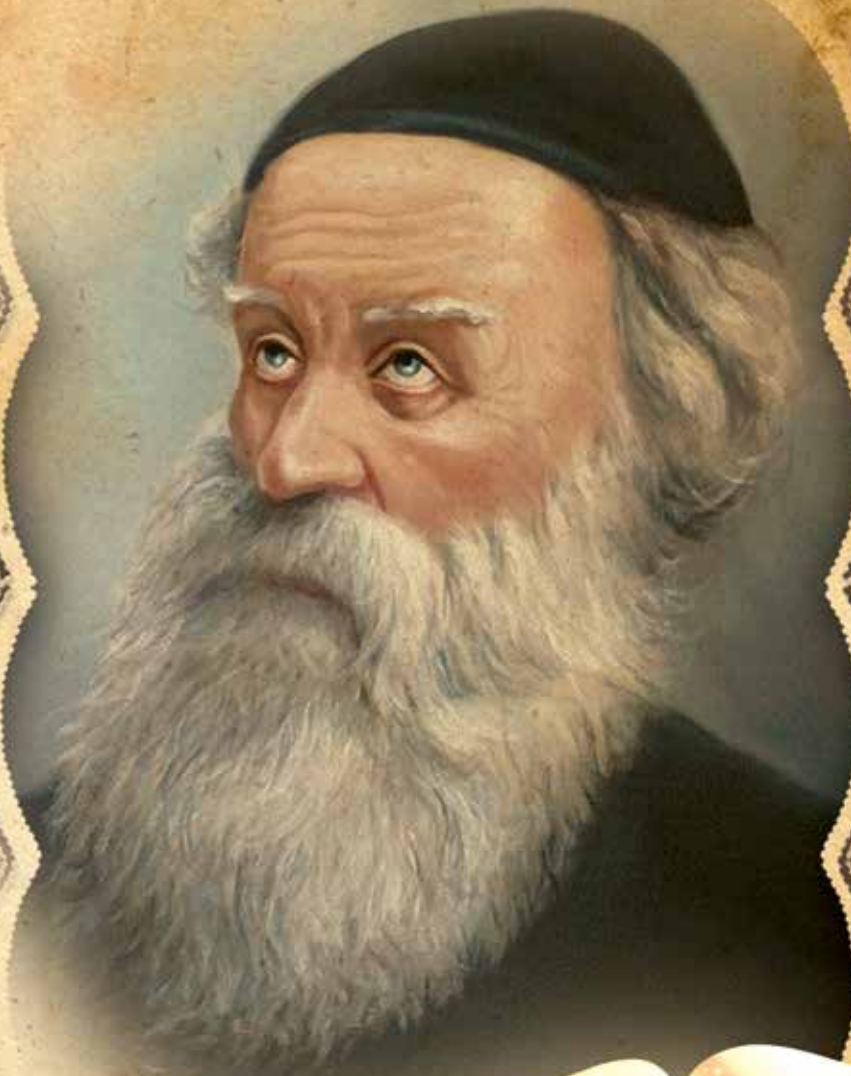

י"ט כסלו

מהותו של יום, ומשמעותו לדורות

מבית עיינותיך

מגילת י"ט כסלו

חבלי מדינה בהם רוכזו אלו שהתנגדו בכל תוקף לתנועת החסידות.

חידושה של שיטת החסידות

תנועת החסידות שחוללה רבי ישראל בעש"ט שמה דגש על אופן חדש בעבודת השם, שעיקרו מכוון לתיקונו הנפשי של האדם. החסידות באה ונתנה לאיש הישראלי סיפוק רוחני-נשמה. היא הכריזה על הדבקות של היהודי באלוקיו. על ההתלהבות בשעת עבודתו ותפלתו להשם יתברך, על העבודה מתוך שמחה, ועל השמחה שבחיים בכלל.

תורת החסידות תורה שלמה היא, המסבירה לאדם, מצד אחד, את אפסותו, ומצד שני - עד כמה שביכולתו להתרומם. היא מלמדת את האדם לדעת מהותו העצמי, מעמדו בהבנת התורה ולימודה ומצבו בקיום המצוות. מלמדת את האדם לדעת מה חסר לו, ולתת לב לדאוג למלאות אותו. תורת החסידות, החב"דית פותחת במיוחד שערי חכמה, בינה ודעת, לדעת ולהכיר את "מי שאמר

י"ט כסלו - תאריך היסטורי בתולדות תנועת החסידות בכלל, והחב"דית בפרט. יום זה משמש מפנה כביר בהתפתחותה וגידולה של תנועת החסידות, ומסמל את הצלחתה המשמעותית ביותר בכל משך ימי קיומה עד היום הזה.

תנועת החסידות נוסדה עם התגלותו של מייסדה ומנהיגה הראשון רבי ישראל בעש"ט, בח"י אלול תצ"ד, ובמשך תקופה קצרה הצליח לגדלה ולהרחיבה בממדים עצומים, וכך נמשך הדבר בתקופה השנייה של תנועה זו תחת הנהגתו של יורש וממשיך דרכו של הבעש"ט, רבי דובער הרב המגיד ממעזריטש (שנסתלק ב"ט כסלו תקל"ג), אך לשיא זהרה הגיעה התנועה בתקופה השלישית עת תלמידיו של הרב המגיד ממעזריטש התפשטו במקומות שונים, והחלו לפרסם תורתה ושיטתה. את התפקיד הקשה ביותר קיבל עליו תלמידו הצעיר ביותר, רבנו הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי בעל ה"תניא" והשולחן-ערוך, תפקידו היה להפיץ את שיטת החסידות בגלילות ליטא ורייסין,

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב 28

מכתבו המפורסם, בו מכתיר את יום י"ט כסלו כ"ראש השנה לחסידות".

הגה"ח ר' שמואל זלמנוב 29

ביאור המקור לביטוי הנ"ל המשווה את י"ט כסלו לראש השנה, מדברי רז"ל במשנה וגמרא. תיאור תגובתם של הגר"ח הלוי מבריסק והגר"ח ע' גרודזינסקי למכתב הנ"ל. עדות אישית אודות היחס החם ששרר בין הגאונים הנ"ל לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ.

הגה"ח ר' יעקב לנדא 33

יחודיותו של אדמו"ר הזקן בגילוי החסידות, אשר היוותה את הסיבה לכך שהמתנגדים בשעתו כיוונו עליו את כתבי המלשינות והדלטוריא.

אדמו"ר הצמח צדק 35

ביאור תוכנה הרוחנית של הגזירה שהיתה על אדה"ז.

הגה"ח בעל ה"מנחת יצחק" 36

שלימות השלום אצל אדמו"ר הזקן, שהתבשר על שחרורו כשאמר הפסוק "פדה בשלום נפשי", בדומה ליעקב אבינו שביקש "ושבתי בשלום אל בית אבי".

הגה"ח ר' חיים שלום דייטש שליט"א 38

התוועדות י"ט כסלו - כיצד משתתפים בשמחתו של אדמו"ר הזקן?

מגילת י"ט כסלו 3

סיפור המאסר והגאולה, מפרי עטו של הסופר החסידי הרה"ח ר' אברהם חנוך גליצנשטיין, על פי המקובל איש מפי איש מזקני החסידים ומפי רבותינו נשיאי חב"ד לדורותיהם.

שו"ת מן השמים 11

בתשובה סימן ה' נכתב בפירוש התאריך "ליל ג' י"ט לחודש כסלו", וכותב בהמשך ש"היום יום בשורה!"

הגה"ח ר' שאול דב זיסלין 12

שמחת הגאולה של י"ט כסלו היא שמחת כל החסידים מכל תלמידי הבעש"ט והמגיד, וגם שמחת כל בני ישראל שומרי תורה ומצוות. ביאור הלימוד משלושת המכתבים שכתב אדה"ז לאחר צאתו מבית האסורים.

הגה"ח ר' משה דובער רבקיין 20

ביאור הסיפור אודות הרה"ק מבארדיטשוב, שמצא רמז למאסרו של אדמו"ר הזקן בפסוק "וירא יעקב כי יש שבר במצרים".

הגה"ח ר' יואל כהן שליט"א 21

ההתערורות של י"ט כסלו היא בפנימיות הנשמה. תורת החסידות מגלה את מהותם של ישראל ואת בחינת ה"איתן" שבנשמה. "תניא" אותיות "איתן".

יצא לאור על ידי ספריית מעיינותך
ת.ד. 36251 ירושלים | דוא"ל toratchabad@neto.net.il
עריכה: הרב יהודה כהן, הרב משה שילת
הגהה וביקורת: הרב מאיר אלייאני, הרב ישראל לב
עיצוב: אליעזר מרגליות

בדף השער: איור פני קדשו של אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע.
מימין: צילום פרק ראשון של ספר התניא קדישא.
משמאל: מבצר הפטרופבלסקי, בו שהה אדמו"ר הזקן במאסר.

והיה העולם" בהשגה שכלית ומעוררת רגשי הלב להתפעל ברגש שהוא בהתאם וביחס להשגה זו ומורה דרך לכל אחד איך לגשת אל הקודש פנימה, לעבוד את ה' במוחו ולבו.

המוח והלב - שני יסודות נוגדים הם. המוח - קר ומיושב, והלב - רותח ומבוהל. אך תורת החסידות מלמדת אותנו לשעבד את הלב לעבודת ה' מתוך הבנה והעמקת הדעת בגדולתו של בורא העולם, כי המוח צריך להיות שליט על הלב. "דע את אלוקי אביך ועבדו בלבב שלם" - הידיעה וההשגה בענייני אלוקות - תהיינה עמוקות כאשר תהיינה - חייבות לבוא לידי ביצוע מעשי בפועל, בקיום המצוות וזיכוכ המידות, ודבר זה אפשרי רק אם המוח יהיה שליט על הלב. זאת אומרת שהשגת המוח בענייני אלוקות תהיה מורגשת בלב, ושניהם יביאו את האדם לידי עבודה בפועל ביראת שמים ובמידות טובות.

תורת החסידות מחפשת, חוקרת ומוצאת, מראה ומדגישה את ה"נשמה" של כל דבר, מפתחת ומסבירה את החיות של תורה, החיות של מצווה, הכוונה של תפלה, העדינות של מדה טובה, והרוחניות של כל דבר גשמי.

החסידות היא חיי הנשמות ונעימתם, להחיות את המוח והלב. החסידות היא מבריא נפשות רבות ומראה להן חסרונן ואופן הטבתן, ומדריכתן באורחות חיים.

תורת החסידות מראה בראיות שכליות, ברעיונות אלקיים מובנים ובמופתים חותכים, את החיות ואת הנשמה של כל דבר. השמש זורחת במזרח ושוקעת במערב, כל העניינים הטבעיים הם כל פעם דומים, כל אחד עומד על מקומו, קפוא, מת, היום כאמול ומחר כהיום. באה תורת החסידות ומראה את החיות בכל דבר, את ההשגחה גם בנוגע לעלה נידף, ומעוררת את האמונה הפשוטה,

מחיה את הביטחון בה' יתברך, מחממת את הלב, מחדדת את המוח, פוקחת את העיניים לראות את האלקות פנים אל פנים.

תורת החסידות מראה את ה"א"ל מסתתר" בכל דבר ובכל מקום, בשוק וברחוב, ומכרזת בהתלהבות: "בכל דרכיך דעהו".

תורת החסידות מגלה לנו את חיי הנשמה, את שלמות הכוונה האמיתית, מה עושה האדם בעולמו זה, את ה"מעמקים" של חיי התורה הפנימית, את המטרה וההתנהגות של חיי אור ואורה אפילו בעולם זה של חושך ואפילה.

ההתנגדות על שיטת החסידות

תורת החסידות זו שחרתה על דגלה את העבודה מתוך שמחה - עוררה הד עצום בכל רחבי תבל, והקיפה במשך הזמן קהל עצום. קיבוצי היהודים במדינות שלמות נכנסו ונמשכו תחת דגלה, והתחילו להתנהג לפי רוחה של שיטה זו. עם התגדלותה והתרחבותה של תנועת החסידות - התעוררה בתקופה ההיא תנועה נגדית, שהתנגדה בתוקף לעצם קיומה של תנועת החסידות, דרכיה תורתה ושיטתה.

אך כל הפעולות התרכזו בתוככי העם, מבלי לערבב את השלטון בסכסוך זה, וכך נמשכו הדברים, עד לפטירתו של גאון הדורות הגר"א מוילנא זצ"ל, שהיה האישיות החזקה ביותר בתנועת התנגדות זו.

עם פטירתו של הגר"א מוילנא זצ"ל בשנת תקנ"ח, פרצה להבת המחלוקת ביתר שאת וביתר עז, והגיעה עד לידי כתיבת הלשנות ועלילת עלילות.

רבנו הזקן נ"ע, מתוך שהיה האישיות

החזקה ביותר בתנועת החסידות, ובתור כזה שהצליח בכוח ארגונו הרב והכביר לרומם ולהאדיר את כוחה של תנועת החסידות למעמד מזהיר ביותר, כוונו אליו כל חיצו ההתנגדות, ובכל ההלשנות והעלילות היה הוא הנאשם הראשי.

יש לציין עוד סיבה אחת עיקרית שהיא היא שהסבה את עיקר ההתנגדות אל רבנו הזקן, והיא - פרסום ספרו ה"תניא".

ספרים רבים חיבר ופרסם רבנו הזקן, והמפורסמים שבהם הם: "שלחן ערוך", "תורה אור" על בראשית ושמות, "ליקוטי תורה" על ויקרא במדבר דברים ושיר השירים, "ביאורי הזהר" וכדומה.

אך גולת הכותרת בין ספריו, הוא ספרו ה"תניא", הנקרא במקורו "ספר של בינונים". ספר זה הכולל עיקרי תורת החסידות ומצטיין במבנה אדריכלי מיוחד במינו ובסגנון צח ומלוטש, שכל תיבותיו שקולות הן וכל אות קצובה היא בלי חסר ויתר - מחולק לארבעה חלקים: "ליקוטי אמרים" ובו ג"ן פרקים, שלפי הנוסחא השגורה אצל אנשי חב"ד הם כנגד ג"ן סדרים דאורייתא; "שער היחוד והאמונה" הכולל י"ב פרקים; "אגרת התשובה" כולל אף הוא י"ב פרקים; ו"אגרת הקודש" הכולל אוסף של אגרות שונות שכתבם רבנו הזקן בהזדמנויות שונות להדריך עדת החסידים בתורה, תפלה והנהגה חסידית.

ספר ה"תניא" - על שם תחילתו: "תניא משביעים אותו תהי צדיק" - נדפס בראשונה בשנת תקנ"ז בעילום שם מחברו, ומני או הופיע בחמישים מהדורות ונתפרסם ברבבות רבבות עותקים. ספר זה משמש יסוד ומקור לכל הספרות החב"דית הרחבה והמסועפת היונקת את לשדה ממנו. הוא הוא החיבור הראשון בשדה החסידות המבאר בצורה מובנית את עיקרי תורתה ושיטתה,

והוא הוא אשר חדר אל תוך מבצרם של תנועת ה"התנגדות", והייתה לו השפעה עצומה ביותר לקרב ולהכניס אלפי למדנים מפורסמים לתנועת החסידות, וכך שימש ספר קדוש זה כלפיד האש ההולך לפני המחנה להחדיר את רעיונות החסידות בכל שדרות העם לכל פלגיו.

המלשינות והמאסר

ואכן בשנת תקנ"ח הוגשה לממשלת רוסיה ההלשנה הראשונה, בחתימתו של הירש דוידוביץ, או צבי בן דוד מעיר וילנא. כתב העלילה האשים את רבנו הזקן ואת רבי לוי יצחק מברדיטשוב, רבי חיים חייקל מהמדורא, רבי אהרן מסטולין ורבי שלמה מקרלין, בתור "פושעים מדיניים" כמסוכנים לממשלה. ופקודה נשלחה לשר הפלך ברוסיה הלבנה להביא את רבנו הזקן פטרבורגה, ולשר הפלך של חבל ליטא ניתן צו לחקור ולדרוש אחרי מקור שטנה זו, ולשלוח "את ראשי החברים שבאגודת

הרב בורוכוביץ¹ הנמצאים שם לפטרבורג במשמר חזק" (בחדש תשרי תקנ"ט).

מבצר פטרופבלסקי

במוצאי שמחת תורה אור ליום החמישי - שנת תקנ"ט - בשעה מאוחרת בלילה, נודע כי באו צירים מיוחדים לתפוס את רבנו הזקן ולהוליכו פטרבורג, ושערורייה גדולה נעשתה בין החסידים.

כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע מספר באחת משיחותיו:

ביום ה' לעת ערב תפסו את רבנו הזקן והניחוהו להתפלל ערבית בביתו. אחר כך הוליכוהו בעגלה שחורה בלויית שוטרים מזוינים, וחרדת מות נפלה על משפחת רבנו הזקן. באותו לילה התאספו קבוצת חסידים מאלה שהיו תלמידיו של רבנו הזקן, לטכס עצה מה לעשות. האסיפה החליטה שכל הנוכחים ונוסף לזה עוד מספר אנשים אשר פרטו בשמם, יתפנו מכל עסקיהם הפרטיים, וימסרו ויתנו עצמם בגופם ובנפשם ובכל אשר להם ברכוש, לשם הצלת רבנו הזקן והצלחת החסידות.

האסיפה בחרה בועד מיוחד אשר ינהל כל הנוגע להצלת רבנו הזקן, לשמור על הסדר כפי שקבע והנהיג רבנו הזקן, להגן על החסידות ולחזק רוח החסידים בכל אתר ואתר, וכל החסידים - חב"ד - מקטן ועד גדול מחויבים לקיים כל פקודות הועד בלי שום טענה ומענה, והממאן - ימחה שמו מקהל עדת החסידים.

הועד החליט, כתב וחתם צו ופקודה לכל אנשי חב"ד:

א. כל הימים אשר רבנו הזקן יהיה תפוס: (א) יתענו כל אנ"ש (אנשי שלומנו) שני וחמישי בציבור (מלבד מי שאי אפשר לו כמבואר בדין); (ב) כל ימי השבוע יאכלו

1. אדמו"ר הזקן, בן ר' ברוך.

זה היום יוקבע למועד תמידי בישראל אשר בו יתגדל ויתקדש שמייה רבה ויתעוררו אלפי לבבות בישראל בתשובה ועבודה שבלב

פלוגה ג. המתעסקים בהגנת החסידות וחיזוק החסידים יסעו מעיר לעיר, מכפר לכפר וממושב למושב לגלות תורת החסידות ולפרסם ברבים לחזור התורות לפני ההמון ולהסביר להם, למען אשר כל קהל עדת ישראל ידעו שיטתו של האדמו"ר הרבי מליאזני ויעשו עוד חסידים חדשים. ובאותה ועידה חלקו את הגלילות, ואשר בכל מקום נסיעתם יהיו שנים או שלשה ביחד, ובמקום האפשרי טוב יותר אשר אחד ישאר איזה זמן יותר, ואשר הנסיעות יהיו גם במקומות המפורסמים למתנגדים.

כאמור לעיל, תפסו את רבנו הזקן ביום החמישי בערב שאחרי שמחת תורה תקנ"ט, אך עוד בחול המועד סוכות הופיע בבית רבנו הזקן בליאזני גנרל בלויית שוטרים ופקודת מאסר בידו. לרגל קדושת החג הסכימו באי כח הרשות לתת ארכה לרבנו הזקן עד אחרי החג. ובאותם הימים פנה רבנו הזקן במכתבים לתלמידיו וחסידיו שיתחזקו בעבודת הבורא ושיקבלו את כל הייסורים באהבה. בייחוד הזהיר

ג. הועד קרא בשם כל אחד מחברי הפלוגה ויסדרו כל דבר על אפנו:

פלוגה א' המתעסקים בהצלת כ"ק רבנו, יתחלקו לג' ראשים: (א) ישבו בפטרבורג לידע מכל הנעשה ולהשתדל כפי צורך הענין, (ב) ישבו בוילנא בחשאי ובהסתר - למען דעת מהנעשה אצל המתנגדים, (ג) ישבו גם בשקלוב כנ"ל. שלוש מערכות אלו יתדברו ביניהם רק על-ידי צירים מיוחדים ולא על-ידי הדואר, וכל מעשיהם יהיו בסוד גמור.

פלוגה ב' יסעו בכל המדינה לקבץ כספים לצרכי הפדייה: (א) מה שדרוש על הנסיעות של היושבים בפטרבורג, בוילנא ובשקלוב; (ב) מה שדרוש על הוצאות בית רבי; (ג) להביא המעמדות של קופת הר' מאיר בעל הנס לידי גוביינא.

אופן הקיבוץ יהיה בהערכה במעמד הנאמן, ושנים מזקני אנ"ש של המקום (ההוא: א) כסף מזומן; (ב) יבקרו את כל הרשימות (מכל כלי כסף וזהב תכשיטין וכל דבר יקר מהנמצא אצל כל אחד מאנ"ש) הנמצאים אצל הנאמן אם ישנם הכל, ויקחו מבעלי החפצים שטרי מכירה על החפצים, ויודיעו אשר באם ח"ו יעבור איזה זמן וכ"ק רבנו יהיה עוד תפוס - מחויבים כולם להביא כל הנ"ל להיות למשמרת ביד הנאמן אשר באם יודרש כספים לא יהיה שום מניעה; (ג) באותו מעמד יעשו רשימה מכל כספי נדוניא הנמצא אצל אברכי אנ"ש ויקבלו אצלם פתקאות על-ידם יוכל הנאמן לקבל ההשלשות של כספי הנדוניא; (ד) הרשימה והפתקאות ימסרו לנאמן והעתק מזה ישלחו אל הועד כפי הידוע להם.

אנ"ש רק לחם עם מים מבושלים חמים, ובשבת קדש לילה ויום בכל סעודה רק תבשיל אחד; (ג) בתוך הזמן הזה לא יגבילו זמני אירוסין ונישואין, והמוגבלים מכבר יהיו הנישואין בזמנם אבל בלי כלי זמר, ורק סעודה אחת, לא יותר מעשרה אנשים וסעודה בלי בשר; (ד) כל מלמד יקבץ תלמידיו ויאמרו תהילים בכל יום, וקודם אמירת תהלים יבאר להם פרשת העניין שצדיק הדור נתפס על עוון הדור, ואשר בעלילה באו עליו; (ה) כל אחד מאנ"ש יספר לאשתו ובניו ובנותיו הקטנים וכל גרי ביתו מכל המאורע, ויספר להם גודל הייסורים של התפוס, וגודל החטא של המלשינים, וגודל השכר של המשתתפים בצערו של תלמיד חכם וצדיק; (ו) כל אחד מאנ"ש ישמור לשלם המעמדות של החזקת בית רבי וקופת אחינו שבארץ הקדש ת"ו; (ז) כל אחד מאנ"ש יעשה רשימה מכלי כסף וזהב ותכשיטים שיש לו; (ח) בכל קבוץ ומושב מאנ"ש יבחרו נאמן אשר הוא יפקח על קיום כל התנאים הנ"ל, ואליו יביאו כספי המעמדות הנ"ל באות ו והרשימות הנ"ל באות ז; ט) אם ח"ו יעדר מי מאנ"ש במשך זמן זה, יתקבצו כל העדה של אנ"ש וילכו למקווה ואחרי טהרתו והלבשתו של הנפטר ישיבועוהו בשבועות חבר שליח אשר נשמתו תעלה בהיכלי קודש הרב המגיד ממעזריטש והבעש"ט, ויודיעו כי כ"ק רבנו תפוס ותורת החסידות בסכנות, וההשבעה הלזאת ישיבועוהו ג' פעמים: (1) אחרי ההלבשה, (2) בהביאו לבית הקברות, (3) קודם סתימת הגולל, וכל העדה יתענו ביום ההוא.

ב. הועד קבע שלוש פלוגות מתעסקים: (א) אלו אשר יתעסקו בהצלת כ"ק רבנו; (ב) אלה אשר יעסקו באיסוף כספים לצרכי הפדייה, החזקת בית רבי, קופת ארצנו הקדושה; (ג) אלו אשר יתעסקו להגן על החסידות ולעודד רוח החסידים.

אותם והתרה בהם לא להיכנס בריב עם ה"מתנגדים" ולא להשיב לחורפיו דבר.

למחרת היום בו לוקח רבנו הזקן בעגלה שחורה בלוויית משמר חזק אל בית הכלא בפטרבורג, ביום השישי סמוך לחשיכה, פנה רבנו הזקן בבקשה אל השר לשבות על אתר במשך השבת, אך השר לא שעה לבקשתו ופקד להמשיך בנסיעה, אולם כעבור שעה קלה נשברו מוטות העגלה ולא יכלו להמשיך דרכם, לאחר שתקנו את העגלה והתקדמו כמה צעדים, כרע רבץ הסוס תחתיו ולא יכול קום. השר פקד להביא סוס אחר, אולם כאשר רתמו את הסוס לעגלה לא זזה ממקומה. אז הבין שאיש אלוקים יושב לפניו ומלא את רצונו לשבות במקום.

ההאשמות נגד רבנו הזקן כבדות היו ביותר. בעיקר האשימוהו בתור "מורד במלכות" והסתמכו על העובדה שרבנו הזקן מקבץ הרבה כספים ושולחם לארץ ישראל, על יסוד זה האשימו את רבנו הזקן שהוא מאסף מחנות של אנשים ובעזרתם רוצה הוא לכבוש את ארץ ישראל ומתנשא למלוך עליה, ועוד כהנה.

על נקודה זו של "מרידה במלכות" השתמשו כותבי ההלשנה גם כן בזה שרבנו הזקן מבאר בתורת החסידות שספירת המלכות "לית לה מגרמה כלום", באמרם שבזה רוצה להשפיל את כבוד המלוכה.

השאלות והחקירות

משהובא רבנו הזקן לבית הכלא המפורסם "פטרפאולסקי" שבפטרבורג, הושם במאסר בתא מבודד ואיש לא הורשה לגשת אליו, ומדי יום ביומו הובילוהו לחקירות שונות לפני מומחים יודעי דת ודין והם הטרידוהו בשאלות שונות על מהות החסידות ורעיונות מסוימים שהובעו בספר ה"תניא". כמוכן שלא קל היה לרבנו

הזקן להסביר לחוקרים אלה בעניינים הנ"ל, אך תשובותיו הישרות והנבונות על כל השאלות שענה בתמימות וכלי התרגשות, עשו רושם כביר על חוקריו, והם המליצו בפני הקיסר לזכותו ולשלחו לחופשי.

החסידות היא מבריא נפשות רבות ומראה להן חסרונן ואופן הטבתן, ומדריכתן באורחות חיים

סיפורים שונים מתהלכים בין חסידי חב"ד על רבנו הזקן בעת ישובו תפוס במאסר:

מספרים שפעם אחת כשהביאו את רבינו הזקן אל המקום שבו היו צריכים לערוך את החקירה ודרישה, היו התפילין מונחים על ראשו, ותיקן אותם, ואז נפל פחד על כל הנוכחים בחדר. ואמר רבינו הזקן, שזהו מה שכתוב בגמרא על הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" - "אלו תפילין שבראש", וכיון שראו את התפילין שבראש, לכן נפל פחד עליהם. וכאשר שאלוהו: אם כן, למה כאשר פלוני היה מעוטר בתפילין לא נפל פחד עליהם, השיב, שהלשון הוא "תפילין שבראש", והיינו שכאשר מניחים תפילין באופן שהתפילין הם (לא על הראש, אלא) בראש, אזי מתקיים הפסוק "וראו כל עמי הארץ גו' ויראו ממך".

ושוב מספרים שבאחד הימים הביאו את רבנו הזקן לחקירה לאחד המקומות הסמוכים לארמון הקיסר. הנער ניקולאי אחיו של הקיסר אלכסנדר הראשון שחק אז עם חבריו, ובהיותו אכזר בטבעו הניף את השוט אשר בידו אל מול פני

חמישים ושלושה יום, ובמשך ימים אלו חקרוהו רבות, אולם רבנו הזקן בתשובותיו המחוכמות ובאישיותו הנאדרה שכנע את חוקריו שהאשמות טפלות הן, והחליטו שאין בתורת החסידות שום דעות מזיקות, לא רק נגד כבוד "המלוכה", אלא אף גם לא נגד הדת הישראלית, ומשפטו של רבנו הזקן יצא זכאי.

חסידים רואים רמז בישיבתו של רבנו הזקן נ"ג יום בבית הסוהר באמרם שהם מכונים כנגד נ"ג הפרקים שבחלק הראשון והעיקרי שבספר ה"תניא", שהוא היה היסוד העיקרי של ההאשמות נגד תורת החסידות, והוא רבנו הזקן התענה במאסר יום לפרק, יום לפרק.

כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע מספר באחת משיחותיו:

במשך ימי שבתו של רבנו הזקן בתפיסה נעשה רעש גדול בכל המדינות שהגיעה אליהם השמועה המבהילה, וכנודע אשר גם חברי רבנו הזקן, תלמידי הרב המגיד ממעזריטש, וכל החסידים בכל המדינות השתתפו בצערם של חסידי חב"ד, ונוסף על התעמולה של פלוגת החסידים בנסיעותיהם בכל הישובים והקיבוצים כאמור לעיל - הכל יחדיו פעל ועשה כי נתרבו החסידים והנוטים לצדם בכל אתר ואתר, כי נודעו השקרים והעלילות אשר בראו מחררי הריב ומבעירי הבערה. וכמה מגדולי המתנגדים ראו כי נמשכו בטעות ונסוגו לאחר, וצדקת רבנו הזקן נתפרסמה בעולם.

השחרור והגאולה

ביום יט בכסלו שנת תקנ"ט קיבל רבנו הזקן בשורת השחרור. בשורת השחרור נתפרסמה חיש מהר, ותנועת החסידות צהלה ושמחה.

האסיר להפחידו, רבנו הזקן נתן עיניו בו ומיד נשטט השוט מידי הנער, וימהר לברוח כי פג לבו בקרבו מחרדת הקודש. סיפור זה סיפר נכדו של רבנו הזקן, כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע, בשעת הכתרתו של ניקולאי לקיסר רוסיה. והוסיף: מבט חד זה שנעץ רבנו הזקן בעיניו של ניקולאי פעל בו הרבה לשבירת רוע לבו ולצמצם את אכזריותו הטבעית.

בין החוקרים היה אחד מהשרים הגדולים, מקורב לחצר המלכות שהיה בקי בתנ"ך. כאשר ראה את קלסתר פניו האציליים של ה"אסיר" והקשיב לתשובותיו הקולעות, פנה אליו בשאלה: כתוב ויקרא ה' אל האדם ויאמר לו איכה, וכי לא ידע הקב"ה את מקומו של אדם הראשון? ויענהו רבנו הזקן: שאלה נצחית וסמלית היא לכל אדם, כמו שכל סיפורי התורה הם לקח לדורות. הקב"ה שואל לכל אדם ואדם: איה אתה בעולם? התבונן במעשיך ועשה חשבון לנפשך מה עשית ומה פעלת? כדי לעורר אותו להיטיב את דרכו ולהיזכר בתפקידו עלי האדמה; לתיאור שאלה זו הקדים רבנו הזקן לאמר: כאשר מגיע האדם לגיל מסוים - ונקב בגילו המדויק של השר - שואל אותו הקב"ה שאלה זו.

כשסיפר שר זה באזני הקיסר על חכמתו של האסיר הקדוש ואצילותו השופעת ממנו, התחפש הקיסר בבגדים אזרחיים ויבוא אליו כאילו לחקור אותו. ויהי אך נפתחה הדלת, קם רבנו הזקן והשתחוה לפניו וחלק לו כבוד מלכות. ויאמר הקיסר: למה אתה חולק לי כבוד מלכים, הלא אינני מלך? ויען רבנו הזקן: בוודאי אתה הקיסר, כי "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע", ומיד בבואך הרגשתי כעין יראת הרוממות, ופחד גדול נפל עלי מה שלא הרגשתי עד עתה.

רבנו הזקן ישב תפוס בבית האסורים

רבנו הזקן ערך כמה מכתבים בהם מבשר הוא את בשורת השחרור. במכתבו למחותנו רבי לוי יצחק מברדיטשוב כותב הוא:

"ברם כגון דא צריך להודיע כי יום אשר עשה ה' לנו, יום י"ט כסלו, יום שהוכפל בו כי טוב, יום ההילולא דרבנו הקדוש נ"ע - המגיד ממזריטש - וכשקראתי בספר תהלים בפסוק "פדה בשלום נפשי" קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו יצאתי בשלום".

כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע מספר: בבוא רבנו הזקן חזרה לליאזני, כבר חיכו הרבה מאות אנשים מהעיירות הסמוכות והקול נשמע אשר מחנות אנשים ממקומות הרחוקים הולכים ובאים לקבל את פני רבנו הזקן. חסידים רצו לכתוב "מגילת יט כסלו", וכבר היו נבחרים מעדת החסידים אשר בינם לבין עצמם הכינו נוסחאות המגילה והתדברו ביניהם זמן מתאים אימתי להתאסף יחדיו בליאזני לשאול דעת קודש הקדשים, והיו עתידים לבוא בין פסח לעצרת, וכללות הדבר היה אצלם בסוד. ובבואם לליאזני ויציעו לפני רבנו הזקן משאלות החסידים בכתובת "מגילת יט כסלו", לא הרשה להם רבנו הזקן ויאמר להם:

נוסחה א: זה היום יוקבע למועד תמידי בישראל אשר בו יתגדל ויתקדש שמייה רבה ויתעוררו אלפי לבבות בישראל בתשובה ועבודה שבלב, כי המעשה חקוקה בלב ישראל דלעילא וכתובה בלב ישראל דלתתא.

נוסחה ב: זה היום יוקבע למועד תמידי בישראל אשר בו יתגדל ויתקדש שמייה רבה ויתעוררו אלפי לבבות בישראל בתשובה ועבודה שבלב, כי המעשה כשתהיה חקוקה בלב ישראל סבא, תהיה כתובה בלב ישראל דלתתא.

בצאתו מבית האסורים פרסם רבנו

בעיקר האשימוהו בתור "מורד במלכות" והסתמכו על העובדה שרבנו הזקן מקבץ הרבה כספים ושולחם לארץ ישראל, על יסוד זה האשימו את רבנו הזקן שהוא מאסף מחנות של אנשים ובעזרתם רוצה הוא לכבוש את ארץ ישראל ומתנשא למלוך עליה

הזקן איגרת אל המוני החסידים, המתחילה "קטנתי מכל החסידים" ובו כתוב "לבלתי רום לבבם מאחיהם כו' ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם ח"ו והם מלהזכיר באזהרה נוראה".

כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע מספר שאביו אמר לו פעם: כמה אהבת ישראל מונחת במילים אלו. כמה קדושה ויראת שמים מושרשים בהדרכה זו. אחרי שעבר ים של ייסורים, כמה צרות גופניים וייסורים נפשיים סבל רבנו הזקן וחסידיו, ואחרי כל זאת מזהיר "באזהרה נוראה" לבלתי רום לבבם מאחיהם וכו'!

מני אותה שנה - שנת שחרורו של רבנו הזקן ממאסרו - נקבע היום י"ט בכסלו ליום חג ומועד בו נוהגים חסידים ואנשי מעשה להתוועד בהתוועדות חסידית, לחזור על כל פרשת המאסר והשחרור, ולשמח את עצמם על הניצחון שניצחה תנועת החסידות.

כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע הכתיר את היום י"ט בכסלו כ"ראש השנה לחסידות". נסיים מאמרנו זה בברכה המסורתית: **לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות תכתבו ותחתמו.**

י"ט כסלו יום בשורה

שו"ת מן השמים סימן ה'

. . אחרי ראותי כל אלה שאלתי ליל ג' י"ט לחודש כסלו אם בא אל פי מאת ה' אם לאו, וכך היתה שאלתי אנא מלך עליון האל הגדול הגבור והנורא שומר הכרית והחסד לאוהביו שמור בריתך וחסדך עמנו וצוה למלאכך הקדושים הממונים על תשובת שאלת חלום לה- שיבני על מה שאשאל מלפני כסא כבודך תשובה אמתית ונכונה דבר דבר על אפניך ברור ומבורר בפסוק או בהלכה בלא שום ספק הנני שואל על כל אלה הדברים אשר באו אל פי בתשובת השאלה אשר שאלתי בענין טבילת בעלי קריין אם נאצלו הדברים מרוח"ק ואם יש בהם תועלת ואם טוב לגלותם לחתני הר' יוסף ולצוות עליו להודיעם לחכמי הארץ או אם באו אל פי מרוח אחרת ואין בהם תועלת וטוב לי להסתירם ולהעלימם.

והשיבו באמת היה דבר ה' והדברים עתיקים עתיק יומין אמרן והיום יום בשורה וחינו עד אור הבוקר ואחר שעה השיבו והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל הכהן העומד לשרת שם ומת האיש ההוא והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך.

משמרת שלום

ציוס י"ט כסלו צרייסין ובכמה מקומות אין אומרים צו תחינה ונוהגים צו שמהה - הנה צו"ת מן השמים להקדוש מהר"י מקורצוויל שתחת ידי כתב בתשובה ה' ששאל מן השמים ליל ג' י"ט כסלו וכו' והשיבו באמת היה דבר ה' והדברים עתיקים עתיק יומין אמרן והיום יום בשורה עכ"ל, ובכל השו"ת לא ראיתי שיכתוב צאיזה לילה שאל, ודוקא בזה כתב ששאל י"ט כסלו, והשיבו לו היום יום בשורה וד"ל. גם ציוס הזה הוא ההיכל לרצינו הקדוש מהרד"צ זלללה"ה ממעזריטש. . . גם צו ילא תלמידו רצינו מליאלי מצית האסורים והיה טובה כללית כידוע, ועי' באגרת הקדוש של הרב זלללה"ה.

(משמרת שלום על שו"ע או"ח מהדו"ב סימן מז)

זה יש לבאר גם כן מאמר רז"ל מגלגלין זכות ליום זכאי כו' (תענית כט, א), תוד"ה יום (שם כט, ב) שרבים נתקשו בו. ועוד.

(אגרות קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע, חכ"ב ע' שעב)

אגרות קודש

ג' יט לחדש כסלו. . יום בשורה - ולא פירש מהי הבשורה.

ולהעיר אשר בשנת גאולת רבנו הזקן חל ג"כ י"ט כסלו ב"יום ג' שנכפל בו כי טוב" (מכתב אדה"צ נדפס בבית רבי חלק א פרק יח [אגרות קודש שלו - מהדורת תשע"ב - אגרת נט]). וכן ה' גם בשנת ויום ההסתלקות של הרב המגיד (ספר השיחות תש"ג ע' 155).

- ואף שהמאורע ה' כמה שנים לאחר השו"ת מן השמים, גדולה מזה מצינו (לדעת הראב"ד בספר הקבלה) אשר הכתוב במגלת תענית (הועתק בטור או"ח סי' תקפ) דמתע' נין בט' בטבת ו"לא כתבו רבותינו על מה הוא", הוא "שכיוונו ברוח הקודש" שביום זה (בשנת ד' אלפים תתכ"ד) יהרג ר' יוסף הלוי הנגיד וכו' ¹.

ויש לבאר זה על פי מאמר רז"ל דישנם ימי הטוב וימי הרעה (זהר ח"א רד, א). ועל פי

1. הערת המערכת: ב"רסיסי לילה" (לר' צדוק הכהן מלובלין) אות ח מביא כמה דוגמאות בענין זה וז"ל: " . . באמת ידיעת הש"י היא מקפת הכל, שפיר שייך להיות רושם מקודם. וכן מצינו גם בזמן, כמו שאמרו ז"ל (הובא ברש"י) על פסוק מצות אפה ועל פסוק שני גדי עזים אחד לפסח (כמ"ש פרד"א פל"ב). ואמרו (סוטה יב:) על משה רבינו ע"ה שאמרו מלאכים ביום זה עתיד לומר שירה, ביום זה עתיד לקבל תורה, וכן הרבה כיוצא בזה. כי יש רושם למפרע", עיין שם.

הגאון החסיד רבי שאול דוב זיסלין

(תרמ"א-תשכ"ד)

מלפנים רב בבערעזין, צערניקא
ואורשא - רוסיה, ואח"כ ר"מ ואב"ד
בתל אביב

הדברים הבאים לקמן הם חלק מנאומו בחגיגת י"ט כסלו שנערכה בשנת ת"ש בעיר תל אביב. לאחר מכן הוא העלה על הכתב את דבריו והדפיסם בחוברת מיוחדת. מתוך הדברים ניתן לראות את מצב הרוח הכללי ששרר אז בארץ הקודש בעקבות מלחמת העולם שפרצה בתחילת אותה שנה, ובדבריו הוא מבהיר שעצם חגיגת יום זה הוא שיפעל את השמחה השלמה בביאת המשיח.

התגלות הבעל שם טוב

יש קבלה בשם הצדיקים הראשונים תלמידיו הבעש"ט זי"ע (ויש שאומרים זאת בשם רבינו אדמו"ר הזקן נ"ע)¹, שבימי הבעש"ט, טרם שנתגלה, היה העולם בבחינת התעלפות. כמו המתעלף ר"ל שעדיין לא נסתלק ממנו לגמרי החיות שבגופו, אבל נתעלם מאוד שאינו פועל שום הרגש בגופו, אך אם לא יעוררו אותו יוכל ח"ו החיות להסתלק לגמרי, ויש סגולה בדוקה לעוררו - שיקראוהו בשמו,

כן היה מצב עם ישראל אז בבחינת אמונת ה' שהייתה בקרירות עצומה, קיום המצות היה בדרך מצות אנשים מלומדה, לימוד התורה היה או מצד הכבוד - שהתלמיד חכם היה לו כבוד רב מאוד, או בדרך יראת העונש כי האיש הפשוט היה בתכלית השפלות, וההרגש האלקי היה בקרירות נוראה, עד שאפילו המהר"ל מפראג זצ"ל שהיה הרבה שנים

קודם, כתב בזה הלשון: הרבה עסקו בתורה ושכחו על נותן התורה. ומה גם בזמן מאוחר ממנו, וזה היה כמו בבחינת התעלפות.

וכמו שהסגולה לעורר את המתעלף הוא לקרוא אותו בשמו, כן קרא השם יתברך מלמעלה לעם ישראל בשם "ישראל" (שמו של הבעש"ט היה ישראל) ונתעוררו מהתעלפותם, וזאת הייתה התגלות נשמת הבעש"ט בעולם, ועלידו התחיל להאיר בכלל ישראל אור גדול של הרגש אחדות הוי' האמיתי, אהבת הוי' ויוקר חביבות התורה והמצוות מצד ההרגש האלקי בזה, והתחיל להיות מורגש העניין של (תהלים עג, כח) "קרבת אלקים לי טוב". היינו עצם העניין של "קרבת אלקים" ולא לדברים המסתעפים מזה בגשמיות וברוחניות, וזהו התחלה שער ופתח לבוא לידי גילוי של משיח צדקנו במהרה בימינו אמן, שאז יהיה בחינה זו בתכלית שלימותה.

ובכן, בכל אופן של המצב הנורא שלנו ושל כלל ישראל אשר עכשיו זהו בוודאי חבלי משיח, ובכל אופן הרגשותינו

בצערם של כל אחינו בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה צריכים אנחנו לחוג את חג הי"ט כסלו, שזה יעודדנו ויחזיקנו לעבור את כל המצוקות והחבליים ונזכה במהרה להתגלות בתכלית שלימותה, ואז שמחתנו תהיה שלמה בעזרת ה' יתברך.

שלושת המכתבים ששלח אדמו"ר הזקן בצאתו מהמאסר

רבינו אדמו"ר הזקן נ"ע זי"ע, כאשר יצא מבית האסורים, כתב שלושה מכתבים אודות יציאתו לחופשי. מכתב אחד כתב לר' לוי יצחק מבערדיטשוב נ"ע זי"ע, מכתב אחד לר' ברוך ממעזבוז נ"ע זי"ע ומכתב אחד כתב לכללות אנ"ש - המכתב "קטונתי", שנדפס בתניא אגרת הקודש סימן ב.

משני המכתבים הראשונים אפשר לנו להבין מעט מזער מה היה יכול להיות לו ח"ו אם לא היה יוצא לחופשי, ומה נעשה ונפעל בעולם כאשר בעזרת ה' יתברך זכה בדין ויצא לחופשי. המכתב השלישי זהו שבא אלינו חסידי חב"ד בפרט, לדעת איך להשתמש (אויס ניצען) בהצלחה הגדולה הזאת שזכה בדין כדי שיושלם אתנו הכוונה האמיתית בשביל מה שהיה כל הרעש הגדול והנורא הזה, ובאלו העניינים נרחיב את הדיבור עכשיו בעזרת ה' יתברך, כיון שזכינו אל הצד הטוב בזה.

טעות גדולה שוררת בעולם וטעות בתוך טעות. טעות גדולה היא גם בעולם החסידים, היינו כל החסידים שישנם בעולם מלבד חסידי חב"ד, וטעות בתוך טעות הוא בעולם המתנגדים. כל החסידים שבעולם, חסידי פולין, גאליציע, וואהלין ועוד ועוד כן ירבו, טועים בזה שהם חושבים שי"ט כסלו הוא יום טוב רק לחסידי חב"ד. הם

אומרים: רבם של חסידי חב"ד נאסר - ובוודאי השתתפו בצערם כל החסידים - ורבם יצא לחופשי, לכן רק להם הוא החג. - כמובן השתתפו אחר כך גם בשמחתם, אבל רק כידידים המוזמנים אל החתונה ולא כמחותנים קרובים.

רבינו נ"ע במכתבו לר' לוי יצחק נ"ע כותב, וזה לשונו הקדוש: עיקר המלחמה אשר שמו פניהם ללחום עם תורת הבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו דוקא. במכתבו לר' ברוך נ"ע כותב וזה לשונו הקדוש: כי לא עלי לבד ה' הדבר הזה כי אם על הבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו.

מה שכתב את המכתבים האלו רק להם, הגם שקשה לנו לאמר טעמים על זה כי מי יוכל לבוא בסודותיו של רבינו נ"ע, רק אפשר לנו לחשוב לפי קוצר דעתנו שמצא לנחוץ לכתוב לשני אלו כי בזה יצא את חובתו לפני כל יורשי תורת הבעש"ט, היינו בניו ממש יוצאי חלציו ותלמידיו שנחשבים כבניו. ר' ברוך נ"ע היה נכדו ממש ור' לוי יצחק גם כן נכדו בנפש, וכידוע בדברי רז"ל שתלמידים נקראים בנים (מדרש רבה ויקרא פ"א. ירושלמי סנהדרין פ"י. בבלי סנהדרין י"ט). בוודאי היה ר' ברוך נ"ע גם תלמידו, אבל כדי שלא נטעה לאמר שכיוון רק לבחינת היותו המשך הדורות בגוף. ברור וודאי שיש טעם עמוק יותר מזה ולא אנחנו נוכל להשיג זאת.

ובשני המכתבים מדייק בלשונו הקדוש "תלמידיו ותלמידי תלמידיו" בלשון רבים, כי ידוע אשר כל תלמיד הבעש"ט והמגיד נ"ע זי"ע כל אחד קיבל דרך מיוחדת באופן ההתגלות של תורת הבעש"ט, כי כן הוא אפילו בתורה הנגלית אשר כל רב יש לו אופן מיוחד בסגנון ההסברה השכלית לתלמידיו, וכל שכן וקל וחומר באופן ההתגלות של אור הנשמה ששייך להתגלות של פנימיות

1. הערת המערכת: בספר המאמרים תרס"ג ח"א ע' קמב מביא זאת כ"ק אדמו"ר הרשב"ב בשם הרה"ק ר' פנחס מקאריץ.

התורה שזה היה עיקר ההתגלות של הבעש"ט נ"ע, בזה גם כן יש הרבה אופנים ודרכים בדרכי ההתגלות של אור הנשמה ועבודת פנימיות הלב כל אחד לפי שורש נשמתו למעלה (עיין בהקדמת התניא: והנה אף בהלכות כו' וכ"ש וק"ו בהנסתרות כו', עיין שם);

בשימם את אדמו"ר הזקן במאסר, שמו במאסר את כל תורתו של הבעש"ט, ולו יצויר אם ח"ו רבינו היה יוצא חייב בדינם, הייתה זו גזירת כליה ח"ו על כל התגלות אורו הגדול והקדוש של הבעש"ט, והיה העולם נשאר שמם וחשוך עוד יותר מבתחילה

וכן הוא גם במקבלים - שאופן קבלתו של כל אחד ואחד בדרך ישר וקל הוא כאשר הנשמה הפרטית זוכה לקבל משורשה, הוא הנשמה הכללית ששייכת לה. ודבר זה נזכר בתניא בקצרה בפרק לז, וזה לשונו: "כללות ישראל שהם ששים רבוא נשמות פרטיות הם כללות החיות של כללות העולם כו' אלא שששים רבוא נשמות פרטיות אלו הן שרשים וכל שרש מתחלק לששים רבוא ניצוצות כו' וכן בנפש ורוח בכל עולם מד' עולמות כו'", עיין שם. ועלידי התלמידים הרבים של הבעש"ט ותלמידיו תלמידיו, אשר בעיקר המה תלמידיו המגיד ממעזריטש זי"ע, עלידם הייתה

התגלות אורו של הבעש"ט לכל העולם כולו.

הקטרוג והמאסר - על כללות תורת הבעל שם טוב

וכאשר נתגבר לזמן מועט הקטרוג ורבינו נלקח למאסר, לא היה כאן רק מאסר פרטי עבור איזה אשמה שהאשימו אותו לבדו ורק אותו היינו גופו לבדו נלקח למאסר, אשר בעיקר היו צריכין על זה לבכות אשתו ובני ביתו, וכמו כן לא היה כאן מאסר פרטי על אופן דרכי החסידות שלו בלבד, היינו דרך החב"ד שהתגלה רק על-ידו,

רק בשימם אותו במאסר, שמו במאסר את כל תורתו של הבעש"ט שזה במשך זמן רב מסרו נפשם על זה הבעש"ט בעצמו ותלמידיו ותלמידי תלמידיו.

ולו יצויר אם ח"ו רבינו היה יוצא חייב בדינם, אז לבד שהיו פוסקים איזה פסק נורא על חופשיותו של הגוף של רבינו בעצמו והיו משלחים אותו לסיביר או קאטארגע, הנה עוד זאת שאז היו פוסקים ח"ו כליה על כל ההתגלות אורו הגדול והקדוש של הבעש"ט, והיה העולם נשאר שמם וחשוך עוד יותר מבתחילה, ואין מה להאריך בציורים ב"אלו יצויר" הנורא הזה, רק אפשר לאמר על זה במשל פשוט וקצר: כמו שאנו רואים בחוש כאשר יוצאים בלילה מהבית המלא אור, לחוץ, אז מורגש החושך הרבה יותר ממי שהיה עד כה בחושך מבחוץ, וממש מרגישים עצמו כמו עיור ממש, וגרוע הרבה מאוד הוא בנמשל כי אז ח"ו לא הייתה כבר תקומה לשונאיהן של ישראל ח"ו, וד"ל.

וכאשר התגברו חסדי ה' ורבינו יצא זכאי בדין, לא הייתה כאן רק גאולה פרטית לגופו לבד, שנפתחו דלתי בית האסורים ונתנו לו הרשות והיכולת

לכללות אנ"ש שכל מה שעושה הקב"ה עם האדם יותר חסדים צריך האדם להקטין את עצמו יותר, אבל בוודאי יש טעם מדוע דווקא עלי"דו נעשה הדבר, אבל אין באפשרותנו להתחיל להתעמק בזה אחרי שהוא בעצמו לא אמר לנו כלום בזה.

לא רק שמחת חסידי חב"ד לבד הוא שמחת החג של י"ט כסלו אלא שמחת כל החסידים בכל העולם אשר על תורת הבעש"ט הם חיים ונהנים מאורו

אבל זה אנחנו יכולים לאמר בפה מלא כי טעות גדולה היא אצל כל החסידים מלבד חסידי חב"ד שאין החג שלהם הוא, אלא הוא חג מלא גם שלהם, וצריכים הם לחוג ולשמוח בשווה ממש אתנו חסידי חב"ד, כי הגאולה הייתה כללית לכל אור תורת הבעש"ט בכל פרטי פרטיהם כל אחד לפי השגתו באור נפשו ולבו.

ועוד יותר יש טעות בתוך טעות אצל כל העולם, עולם המתנגדים שהם אינם מוצאים כלל שום טעם שגם הם ישתתפו בשמחת החג הזה, ועוד יתר על כן יש כאלה אשר עוד נמצא כמו הצטערות בלבבם על אשר החסידים חוגגים את החג הזה; טעות גדולה היא בידם, ובאמת גם הם צריכים להשתתף בשמחת החג הזה.

לחזור לביתו, רק כאן נשתברו המחיצות של בחל ונתפוררו השלשלאות של ברזל אשר נתגברו לעכב על התגלות אורו הגדול והקדוש של הבעש"ט, וניתן היכולת והרשות להחיות את נשמות עם ישראל ולקרב את לבן לאבינו שבשמים - קירוב אלקי ממעל וקירוב נשמתי מתחת, ניתן חופש לדרך הסלולה שסלל הבעש"ט שיתגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר, שזהו כל ענין החסידות שגילה לנו הבעש"ט בכלל, והפרטי פרטים בזה נתגלו לנו עלידי תלמידיו ותלמידי תלמידיו, ובזה אנו חיים חיי אלקי ונשמתי בדרכי היהדות עד היום הזה, וזה יביא לנו את היום הגדול והנורא ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ובכן לא רק שמחת חסידי חב"ד לבד הוא שמחת החג של י"ט כסלו, אלא שמחת כל החסידים בכל העולם אשר על תורת הבעש"ט הם חיים ונהנים מאורו, כל אחד בפרטיות שלו איך שהם מקבלים עלידי התלמידים ותלמידי תלמידיו של הבעש"ט.

אין לנו להתעמק ולמצוא טעמים מפני מה נעשה כל הדבר הגדול הזה רק עלידי רבינו אדמו"ר הזקן נ"ע, מפני כי הוא בעצמו כותב במכתבו לר' לוי יצחק מברדיטשוב נ"ע זי"ע, בזה הלשון: ומי אנכי שפל אנשים כמוני שהביאני ה' עד הלום שנתגדל ונתקדש שם שמים על-ידי. וכן הוא כותב במכתבו לר' ברוך נ"ע זי"ע: ואף כי מי אנכי נבזה ושפל רוח כי באתי עד הלום שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בין העמים על-ידי, וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו, עד כאן לשונו הקדוש.

הוא מקטין את עצמו מאוד ואינו מוצא טעם על זה, הוא בוודאי עשה זאת מרוב ענוותנותו, והוא קיים בעצמו תיכף מה שכתב במכתבו השלישי

שמחת הגאולה - שמחת כל עם ישראל

זהו בלתי ספק שכוונתם של הגדולים - בזמן ההוא - הייתה לשם שמים, כי נדמה להם שהחסידות באה ח"ו לבטל את התורה, ולזאת קמו במסירות נפש נגד הדבר הזה. ואפשר לנו להבין שכוונתם הייתה לטובה, מזה שרבינו אדמו"ר הזקן נ"ע כתב במכתביו לגדולי המתנגדים (וגם במכתביו של הר' מנחם מענדל מהראדאק נ"ע ז"ע נמצא זאת) ותובע מהם: "מה ראיתם בנו שאתם אומרים עלינו שאנו לועגים על דברי רז"ל ח"ו וחושבים אתם אותנו למינים ואפיקורסים".

הנה עכשיו אי אפשר לנו כלל להבין איך אמרו דברים כאלה, הלא ראו כולם שהחסידים מניחים תפילין ולובשים ציצית ועוד מהדרים בזה בתכלית ההידורים: שני זוגות תפילין, ומחפשים אחרי טליתים מצמר נקי דווקא בלי שום חשש תערובות שקוראים לזה "א' כשר'ן טלית", מהדרים במקוואות ובפרט בשמירת השבת והכשרות.

הנה אנחנו בזמנינו אם נאמר על איזה כתה בישראל שהם לועגים על דברי רז"ל ונאמר עליהם שהם מינים ואפיקורסים, בוודאי לא נאמר זאת רק אחרי שנראה עליהם בעין איך שהם אינם שומרים תורה ומצוות בפועל ממש, אוכלי טריפות ומחללי שבת, ואנחנו שומעים מהם דברי בלע וחוצפה וליצנות על דברי רז"ל, אז נאמר עליהם דברים כאלה; אבל הלא אנו רואים איך שאצל החסידים דבר מרז"ל הוא קדוש ונורא ומדקדקים במעשה על דבר אשר רק אפילו בדרך רמז נאמר ברז"ל, וזהירים בכל דקדוקי מצוות כחוט השערה בלי שום וויתורים (ורבינו אדמו"ר הרשב"ב נ"ע אמר פעם אחת בשיחה: כבר מרגלא בפומא דכל העולם כאשר רוצים לבטל איזה חומרא שאיזה אדם רוצה להתנהג,

אומרים לו א' הויבט זיך אן מיט אייערע חסידות, רואים מזה שהעולם מכיר שחסידות אינה הולכת על פשרות), ואז היה זה בוודאי בתוקף ויתר שאת.

אם כן, על איזה סמך טעו אז המתנגדים להחזיקם למינים ואפיקורסים ולאמר עליהם שהם לועגים על דברי רז"ל, שזהו דבר איום ונורא לאמר אפילו על אדם פשוט מישראל?

- אין זה אלא שכל כוונתם הייתה לשם שמים, והמה פחדו אם אין כאן איזה דעה חדשה באמונה, והתחילו לחקור ולחשוב על דברים שבלב ולא הביטו על המעשים שנעשים בפועל ממש שהחסידים ורבותיהם נזהרים במעשה עוד יותר ויותר, וכאשר רוצים להיכנס בדברים שבלב של הזולת כאן הוא בנקל מאוד לטעות, כי הנסתרות הוא רק לה' אלוקנו, רק הוא יודע תעלומות לב, ואם האדם רוצה לדון על הנסתרות אז קרוב יותר שיטעה מהרהורי לבו שלו, ויחליף חושך לאור ואור לחושך.

וממילא הייתה כאן טעות יותר גדולה (כי גם השטן היה מסייע לזה) שכמו שטעו על הדברים שבלב לחשוד אותם ללועגים על דברי רז"ל ולהחזיקם למינים ואפיקורסים - בשעה שאצל החסידים האיר אור האמונה בתכלית התוקף בה' ותורה מן השמים - כמו כן טעו גם בחיצוניות הנגלית שחשבו שהחסידים עזבו את התורה הנגלית לבלי ללמוד כלל, בעת שהיו אצל החסידים גאוני גדולים בקיאים בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים וחריפים עצומים, רק שלא התגדלו בזה להתראות לפני העולם בחריפותם בנגלה, וכמו שאומרים ז"י האבין אויס גיטאן פון זיך דיא גלעקער, ובהמשך הזמן כבר נשתכח הדבר שהגאוני האלו מכת החסידים היו, ועוסקים בתורתם הנגלית גם בין

אדרבה - עכשיו כאשר נתגלה הטעות ובאמת כל עיקר ענין החסידות באה דווקא בשביל לחזק את התורה והמצוות, להכניס בזה חיות פנימי, הנה עכשיו צריכים לעשות את החשבון גם אצל המתנגדים: מה היה יכול להיות אם ח"ו אדמו"ר הזקן נ"ע לא היה זוכה במשפט ההוא, והמלכות הייתה גוזרת כליה ח"ו על כל עניין החסידות, הכי הייתה אז תקומה ליהדות?

המתנגדים כמו החיבורים הפלאה, המקנה, שו"ת מאיר נתיבים, ועוד ועוד. אבל כיון שכוונתם הייתה לשם שמים, שחששו על ביטול התורה והמצוות ח"ו, וכל התעסקותם הייתה רק בשביל לחזק את התורה והמצוות - אם כן, אדרבה, עכשיו כאשר נתגלה הטעות ובאמת כל עיקר ענין החסידות באה דווקא בשביל לחזק את התורה והמצוות, להכניס בזה חיות פנימי, אהבת התורה ויוקר וחביבות המצוות מצד אהבת ה' ולא בשביל חרדה ויראת העונש, הנה עכשיו צריכים לעשות את החשבון גם אצל המתנגדים: מה היה יכול להיות אם ח"ו רבינו אדמו"ר הזקן נ"ע לא היה זוכה במשפט ההוא, והמלכות הייתה גוזרת כליה ח"ו על כל עניין החסידות, ובעולם היה חסר לגמרי אור החסידות מסוף העולם עד סופו, הכי הייתה אז תקומה ליהדות, לכל הפחות כמו שהמתנגדים רוצים?

[אני אומר המילים "לכל הפחות כמו שהמתנגדים רוצים" רק שיגרא דלישנא; הם אינם רוצים ח"ו תורה יותר קטנה משנתנה לנו, ופחות מצוות משנתנו לנו, ח"ו, לא ולא, גם המה רוצים את קיום כל התורה כולה בשלימותה כמו שניתן

מסיני, אבל הכי היה קיום לזה בדורות אלה של חושך כפול ומכופל כזה, אם היה חסר ח"ו אור החסידות בעולם?]

צריכים לדעת שאם יש חסידים אז יש מתנגדים, ואם לא היו ח"ו חסידים אז גם מתנגדים לא היו, כי כמו שאמרנו מקודם כי עוד זמן רב טרם שהיה התגלות הבעש"ט בעולם כבר התחיל להיעשות בעולם קרירות גדולה באמונה, וכל העולם התחילו לחקור כל דבר בשכל אנושי, ולבקש רק תכליתם גשמיים בעולם הזה, וכבר מזמן קודם לזה כבר נעשה בעולם זרם של התלבשות טעמים שכליים ונימוסיים גם בתורה והמצוות וכללות עבודת ה'. וההתלהבות לעבודת ה' יתברך מפנימית הלב אשר הדליקו הבעש"ט ותלמידיו צדיקי הדור, רביי החסידים בעולם, זה נתן אומץ וחוזק גם בעולם המתנגדים להתחזק בתורת ה' וקיום מצוותיו באמונה פשוטה וחזקה, ונתקיים מה שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, וכמו שמבאר רבינו נ"ע בתניא פרק לג "יחיה כמו תחיית המתים", היינו מחייתו בחיות חדש, אשר החיות הקודם שהיה לו נחשב אצלו כמו מיתה, והאמונה החיתה אותו, עיין שם.

ומי יוכל לשער למה היינו מגיעים

רק צריכים זה לטעום מתחלה בהרגש הלב על-ידי עבודה בפועל ואחר כך אפשר להתקרב גם אל ההבנה והשגה אשר על זה כבר נמצא אלפיאלפים מאמרים כתובים ונדפסים של חסידות חב"ד בפרט.

שליחת טעויות דקות בלב עובדי ה'

אבל גם אנחנו חסידי חב"ד, הגם שאנחנו המחותנים הראשונים על החתונה הזאת, אנחנו ב"ה לא טעינו בשום טעות, לא בטעותן של החסידים שבכל העולם ולא בהטעות הכפולה של המתנגדים, ולכן אנחנו שמחים וקובעים יום-טוב ביום הזה בסעודה ושמחה ובדילוג של אמירת תחנון - הנה גם אנחנו צריכים לדעת שאפשר ואפשר שנוכל ח"ו לטעות ביחד עם החסידות ביד, בזה שלא נהיה זריזים וזהירים להכניס בתוך חיינו ממש בהרגש החיות שבלב ובמעשה בפועל את כל מה שהחסידות באה ללמדנו ודורשת מאתנו.

ראשית דבר הוא שלא נסתפק בהשכלה לבד, אשר זהו התפיסה הראשונה אשר אנחנו תופסים בחסידות כאשר אנחנו ניגשים אל ההתעסקות של חסידות חב"ד. ואל יהא דבר זה קל בעיניכם; רבינו אדמו"ר הזקן נ"ע מזכיר דבר זה מפורש בתניא, ולו לא אמר זאת רבינו בעצמו בתניא, הייתי אומר על זה כמו שאמרו בגמרא (ברכות לב): אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו:

בפרק מג, כאשר רבינו מצייר שעלידי ההתבוננות איך שכולא קמיה כלא חשיב באים לידי יראה עילאה, ומאריך בעניין זה של ההבנה וההשגה שהכל בטל ואין ואפס נגדו יתברך, צריך רבינו להזכיר: ואל יוציא אדם את עצמו מן הכלל שגם גופו נפשו ורוחו ונשמתו בטלים

ח"ו עכשיו במשך הזמן הארוך מני אז עד עתה אם לא היה בעולם כלל אור החסידות, ולמותר הוא האריכות בזה, שכל מי שיש לו עיניים לראות מעט בעומק יותר מכפי שרואים בשטחיות בעיניים פשוטות יכול לראות זאת בחוש ולא רק להבין, כי דבר זה כבר נראה ונתאמת כנכון היום.

ואחרי שגברה מדת החסד והרחמים של הקב"ה ורבינו יצא זכאי בדין - לא רק הוא יצא זכאי וחפשי, ולא רק ענין החסידות חב"ד בפרט, אלא חזוק האמונה ואהבת ה' יתברך, דביקות הלב בקב"ה וממילא דביקות הלב בתורה ומצוותיה - כל זאת יצא לחופשי מהקטרוגים וההעלמות שעלו ורצו להסתיר ולמנוע אותנו ח"ו מכל זאת. וכיון שכן, לא רק על החסידים חסידי חב"ד בפרט לחוג את החג הזה, ולא רק על החסידים בכלל לכל סוגיהם ששואבים את חיותם בעבודת ה' יתברך מתלמידיו ותלמידי תלמידיו של הבעש"ט, אלא כל כלל ישראל, כל העולם היהודי צריך לשמוח ברנה ושמחה וגילה על החג הזה. לא רק החסידות ניצחה, אלא גם האמת לאמיתו של המתנגדים נצחה. ועל מה ועל מי היה הניצחון? הנה למעלה ברוחניות היה הניצחון על הקליפה וסטרא אחרא אשר רצתה להסתיר על גילוי אלקות, ולמטה היה הניצחון על הטעות של המתנגדים אשר כווננו לשם שמים ועל המקולקלים שנכנסו בענין לשם ניצחון.

רק לימוד זכות יש לנו על המתנגדים, למה אין הם רוצים להשתתף בשמחת החג הזה, מפני שעדיין לא טעמו את אור החסידות כלל, עדיין עומדים הם מרחוק ויראים לגשת לטעום מעץ החיים, אבל על זה נאמר טעמו וראו כי טוב הוי'. להרגיש כי קרבת אלקים הוא טוב זה אי אפשר להסביר בתחילה בסברות שכליות כמו שמסבירים סוגיא של חזקת הגוף וחזקת ממון, ברירה ואסמכתא וכדומה,

במצאות כו'. שמע מינה כי יוכל להיות שהאדם יעמוד שעה גדולה ורצופה ויתבונן ויעמיק דעתו איך שהכל בטל ואין ואפס לגביו יתברך ואין עוד מלבדו, עם כל האריכות שיש בזה בחסידות, ואף על פי כן ישכח על עצמו שגם הוא בטל במציאות ויחזיק את עצמו ליש ודבר.

באמת צריכין לאמר אי ואבוי לגסותו וישותו של האדם שיכול להיות אצלו דבר כזה, ורבינו נ"ע לא חס על כבוד החסידים והזכיר דבר זה בתניא מפורש לא ברמז, מסתמא מפני שגם חסידים גדולים יכולים לבוא לידי טעות כזו, כי העניין הנאמר שם בפרק מג לא נאמר זה על חסידים קטלי קנייעס. זהו דבר אחד.

השנית, הוא אודות מה שרבינו נ"ע מדבר בתניא בסוף פרק מ, וזה לשונו: עדיין נפשו שוקקה וצמאה לה' וכלתה אליו כל היום ואינו מרוה צמאונו במי התורה שלפניו הרי זה כמו שעומד בנהר וצועק מים מים לשתות וכמו שקובל עליו הנביא הוי כל צמא לכו למים כו', ובקיצור מזכיר זה עוד הפעם בסוף פרק לז: לאפוקי מי שקורא אותו שלא ע"י עסק התורה אלא צועק כך אבא אבא וכמו שקובל עליו הנביא ואין קורא בשמך כו'. יש לדעת שבשני המקומות האלה אינו מדבר אודות אנשים פשוטים אשר רק מתגוללים בין החסידים; הוא מצייר אדם שנפשו שוקקה וצמאה לה' וכלתה אליו כל היום - זהו לא דבר קל, הרבה הרבה מאוד צריכין לייגע עצמו ביגיעת נפש ויגיעת בשר עד שבאים לידי מדרגה כזו, ואף על פי כן יכול להיות בטעות כזה שיסתפק בזה לבד מה שנפשו צמאה לה'. בפשוט הוא שהתפלל בהתלהבות עצומה מאוד עד שבא לידי מדרגה של "נפשו שוקקה וצמאה לה' וכלתה אליו כו'", ואף על פי כן ישכח שאחר התפלה צריכין להתעסק בתורה, וגם על זה צריכין לאמר "אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו", ורבינו

לא חס לכבוד החסידים והזכיר זאת בפירוש שלא נטעה בזה ח"ו עוד הפעם שבעניין האהבה לה' שהחסידות תובעת מספיק שנתלהב לבו בתפלה וישכח על העבודה בפועל שצריכין אחר התפלה, וכל זה צריכין להזכיר אפילו לנו חסידי חב"ד שלא נטעה בזה ח"ו.

בשביל כל אלו הדברים כתב רבינו את מכתבו לכללות אנ"ש המכתב "קטונתי":

ראשית הכל הוא מסיר ומבטל את אבקת הניצחון שנצטבר בהמשך הזמן אפילו על לבן של החסידים, כי זהו הדבר הראשון שצריכין להסיר ולבטל מכל וכל, ואז יהיה האפשריות לעלות על הדרך האמיתי של החסידות שבשביל זה היה כל הרעש הגדול והנורא, כי אף שהמלחמה הגיעה למרום קצה, אי אפשר היה בשום אופן שתגיע לצעד כזה למסור את הדבר למלכות בלתי עד שיצאו מן הגדר הטהור של לשם שמים והגיעו גם אל מידת הניצחון הפשוט, וכן היה נמצא בוודאי אצל החסידים גם כן אנשים כאלו שנזרקו בלבבם הרהורי ניצחון פשוט כאשר רבינו יצא לחופשי, כי הלא בני אדם קרוצי חומר הנם גם כן.

לכן בא רבינו באזהרה נוראה שלא להשתמש במידה זו כלל וכלל, לא רק שלא להתגדר עליהם ולשלם להם ח"ו איזה תגמול בגוף או בנפש ח"ו, רק אפילו בתוך לבבם בעצמם לבד, וכותב "לבלי רום לבבם מאחיהם ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם ח"ו הס מלהזכיר באזהרה נוראה", זהו הראשית והכלליות של המכתב, אבל עדיין יש בו עומק רב שבא לדרוש מהחסידים וללמדם ולהדריכם בעיקרי דרכי החסידות, וזהו העומק של הכתוב "קטונתי" שבו הכתיר את המכתב קטן הכמות ורב האיכות הזה.

הגה"ח רבי משה דובער רבקין

(תרנ"ג-תשל"ז)
ראש ישיבת תורה ודעת

מאסר רבנו הזקן - גלות מצרים כהכנה לגילוי פנימיות התורה

ידוע שכשבאו שלוחי הממשלה מפעטערבורג לליאזנע לקחת את רבנו הזקן למאסר, שלח רבנו שליח להודיע להרה"ק מבארדיטשוב. הרה"ק שאל את השליח שם אמו של רבנו, ולא ידע, ופתח הרה"ק חומש ונזדמן הפסוק "וירא יעקב כי יש שבר במצרים", ואמר כי שב"ר ראשי תיבות שניאור בן רבקה, וכן הוא שם אמו של רבנו. הסיפור הזה צריך ביאור: הלא מתיבת "שבר" אין הוכחה דווקא על שם רבקה, כי יכול להיות גם שם רחל והדומה. ואם הרה"ק ידע ברוח קדשו כי שמה רבקה למה היה צריך לפסוק, ובכלל יש להבין שייכות הפסוק למאסרו של רבנו.

ויש לבאר זה בדרך אפשר על-פי הידוע מספרי הקבלה, והוא נכון גם על-פי חסידות, ביאור הפסוק הנ"ל דוירא יעקב, על-פי הידוע דגלות מצרים היתה הכנה למתן תורה, כי על-ידי הגלות נזדככו להיות כלים לקבלת התורה. וזהו וירא יעקב כי יש שבר במצרים, שבר לשון תקוה, פירוש שראה ברוח קדשו כי דווקא במצרים יש תקווה שעל-ידי הירידה לשם יזכו בניו, עם ישראל, לקבלת התורה אשר היא חיותנו וקיומנו, ולכן אמר רדו שמה וכו'.

והנה כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שקאי על גאולה האחרונה שיהיה אז התגלות פנימית התורה, וכמו שכתוב ישקני מנשיקות פיהו וכדפירש רש"י. וכן הוא בהתגלות החסידות שהיא פנימיות

התורה, היה צריך להיות לזה מקודם ענין הגלות, וזהו ענין המאסר של רבנו הזקן. רק דבמתן תורה היה הגלות לכל ישראל שכולם היו בגלות, וכאן היה זה רק מאסר רבנו בתור נשמה כללית, ודווקא על-ידי הגלות הזה היה יכול להיות גילוי החסידות.

וידוע שעיקר גילוי החסידות באופן זה של חב"ד, התחיל דווקא אחר פעטערבורג, וכידוע אשר הדרושים שלפני המאסר בפעטערבורג היו באופן אחר לגמרי, וכן אחר כך התחיל התגלות החסידות בריבוי, כי מקודם היה אומר רבנו חסידות רק בשבת מברכים ומאמרים קצרים, ואחר כך התחיל לאמר בכל שבת קודש ברבים, וגם מאמרים ארוכים יותר. והרי זה כמו ענין מתן תורה של חסידות פנימית התורה, ועל כן היה צריך להיות מקודם ענין המאסר שהוא כמו גלות מצרים לפני מתן תורה. וכן ידוע שאמר רבנו אדמו"ר הרשב"ב מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, כי י"ט כסלו הוא מתן תורה של פנימית התורה.

ועל-פי זה יש לומר שכשבא השליח להרה"ק מבארדיטשוב והודיע דבר ענין המאסר, הנה חיפש הרה"ק בתורה רמז לענין המאסר, ונזדמן הפסוק וירא יעקב כי יש שבר במצרים שיש תקווה שתצמח מזה עוד טובה, והיינו כנ"ל שכמו שעל-ידי גלות מצרים זכו לקבלת התורה כן על-ידי המאסר זכו לגילוי פנימית התורה בהשגה בחב"ד ובריבוי ביותר, ונרמז זה בתיבת "שבר" שהוא שמו של רבנו שהיה הוא השליח לזה.

הגאון החסיד
רבי יואל כהן
שליט"א

גאולת ה"תניא" ה"איתן" של הנשמה

"איתן" - ישן וחזק

התועדות י"ט כסלו מצינת את חג השחרור של אדמו"ר הזקן, בעל התניא.

חג זה אינו עניין פרטי של אדמו"ר הזקן בלבד, אלא זהו עניין כללי ששייך לכולנו. אדמו"ר הזקן לא ישב במאסר כאיש פרטי, אלא כמייצג את החסידות. ההלשנה הייתה על החסידות, ובתור מייצג של החסידות הוא ישב במאסר. אם כן, גם גאולתו היא גאולה של תורת החסידות כולה, גאולה של התניא.

על ספר התניא יש הרבה מה לומר, אבל בהזדמנות זו נתעכב על נקודה אחת מרכזית.

אדמו"ר הרי"צ כותב¹, ש"תניא" אותיות "איתן". על המילה איתן נאמרו בגמרא² שני פירושים: א) איתן מלשון חוזק ותוקף. ב) איתן מלשון ישן.

שני פירושים אלה שייכים אחד לשני,

ושניהם מבטאים את מעלתו של יהודי. יהודי הוא "איתן".

ביאור הדברים:

בברכות השחר אנו אומרים: "אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה ב".

נשאלת השאלה: כיצד ניתן לומר שהנשמה "טהורה היא" לפני שמציינים כי "אתה בראתה", לפני שמזכירים את עצם עובדת בריאתה של הנשמה? הסדר היה צריך להיות שיזכירו קודם את בריאת הנשמה - "אתה בראתה", ורק אחר כך את השבח של הנשמה ש"טהורה היא"?

מוסבר על כך בספרי החסידות³, שדיוק לשון זה נועד להדגיש את מעלת נשמות ישראל: נשמת היהודי קיימת עוד לפני הבריאה. כל שאר הנבראים מציאותם מתחילה בששת ימי בראשית, כאשר הקב"ה ברא את העולם. הן

1. ראה ספר המאמרים ת"ש עמ' 39. קיצורים והערות לתניא ס"ע קכד.

2. סוטה מו, א"ב. וראה בעניין זה בספר המאמרים תש"ג עמ' 74.

3. ראה לקוטי תורה שיר השירים טז, ד. המשך תרס"ו עמ' תפט. תורת מנחם ח"ד עמ' 94 ואילך.

הנבראים שבעולם הזה הגשמי, והן הנבראים שבעולמות העליונים - קיומם של כולם הוא רק מאז שנבראו בששת ימי בראשית.

שונה מכך היא נשמת היהודי. במדרש נאמר⁴, שהקב"ה התייעץ כביכול עם נשמות ישראל האם לברוא את העולם ("במי נמלך? בנשמותיהן של צדיקים", "ועמך כולם צדיקים"⁵). אם הקב"ה התייעץ כביכול עם נשמות ישראל האם לברוא את העולם, זאת אומרת שהן קדמו לבריאת העולם והן למעלה ממנו במדרגה.

זו הדגשת אדמו"ר הזקן מיד בתחילת ספר התניא (בפרק ב), שמהותה של הנשמה היא - היותה "חלק אלוהי ממעל ממש". הנשמה היא אלוהות, היא מעל הבריאה וקודמת לה.

זהו תוכן הנוסח "נשמה שנתת בי טהורה היא". היא טהורה מ"ישות", מגדרי המציאות של הנבראים, אלא היא חלק אלוהי מממש. זהו עיקרה של הנשמה.

רק אחר כך בא השלב השני - "אתה בראתה". כאשר הנשמה יורדת ממקומה, מדרגתה האמיתית כפי שהיא מאוחדת עם הקב"ה, ומתלבשת ויורדת בעולם הבריאה - רק אז היא מתקשרת עם מושגי הנבראים ועל כך אנו אומרים "אתה בראתה"; אחר-כך היא יורדת שלב נוסף, אל עולם היצירה - "אתה יצרתה"; ואחר-כך ישנה ירידה נוספת אל עולם העשייה, אל גוף האדם - "אתה נפחתה בי", בעולם הזה הגשמי. אבל כל אלה הם לבושים חיצוניים שהיא 'מתלבשת' בהם; אך עיקר עניינה הוא - היותה בבחינת "טהורה היא", היותה מאוחדת עם האלוהות שלמעלה מהבריאה.

4. בראשית רבה פ"ח ז.

5. ישעיהו ס, כא.

העוצמה של הנשמה

ועל כך מדגישים ואומרים: "נשמה שנתת בי טהורה היא". אין זה רק ששורש הנשמה למעלה הוא בבחינת "טהורה היא", אלא גם כעת, לאחר "שנתת בי", לאחר ירידתה והתלבשותה בגוף האדם, מהותה האמיתית היא - "טהורה היא".

זהו הפירוש "איתן" מלשון ישן. נשמה יהודית היא בבחינת "ישן", היא קשורה עם האלוהות שלמעלה ולפני הבריאה.

מבחינת ה"ישן" של הנשמה נובעת נקודה נוספת - שהנשמה היא בבחינת "איתן" מלשון חזק ותוקף.

לנשמה היהודית יש תוקף וחזק מיוחדים. שום דבר לא יכול להזיז את היהודי מדבקותו בה'. האמונה של יהודי בקב"ה, ורצונו לקיים תורה ומצוות הם דברים שאי אפשר לשנותם או להחלישם. העובדה שלפעמים, ח"ו, יהודי חוטא, היא דבר חיצוני, הנובע מהיצר הרע; אבל גם אז מהותו האמיתית היא - היותו חלק אלוהי ממעל ממש, ומצד פנימיות זו הוא אינו רוצה לחטוא כלל. וכדברי הרמב"ם הידועים⁶, שכל יהודי בטבעו רוצה לקיים את כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, אלא שיצרו הוא שתקפו.

גם אותם יהודים שנדמה להם שאין להם שייכות לתורה ולמצוות, הם חושבים את עצמם לכופרים - בפנימיותם הם מאמינים ודבוקים בה'. הכפירה היא שקר. לכן רואים פעמים רבות שגם יהודים אלה, כאשר הם במצוקה כלשהי הם מחפשים את הקב"ה. הם יבואו לבית הכנסת לעשות "מי שברך" וכיו"ב. מדוע? כי בעצם, בפנימיות, הם תמיד מאמינים, אלא שהאמונה אינה מאירה בגילוי. הנסיבות השונות מגלות את

6. בהלכות גירושין סוף פ"ב.

הקב"ה, תורתו ומצוותיו. זוהי מציאותו האמיתית של היהודי.

לכן יכול להיות אדם שמגן על ארץ ישראל אבל הוא אינו יהודי (אלא אם כן התגייר כהלכה, שאז הקב"ה, בורא העולם, מכניס באדם זה נשמה קדושה ומציאותו משתנה לגמרי עלידי כך, כמאמר חז"ל⁷ "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"); ומאידך, יש לפעמים מצב של יהודי שבחיצוניות הוא כופר לגמרי בקב"ה ובתורתו, וגם בקשר שלו עם יהודים אחרים או עם ארץ-ישראל, ואף על-פיכך כיוון שהוא נולד לאם יהודייה - יש לו נשמה קדושה, ובפנימיותו הוא מאוחד לגמרי עם הקב"ה (כמו בן המתנהג בצורה הגרועה ביותר, שגם באופן זה הוא בנו של אביו וקשור עמו בכל עצמותו). כל מה שנדרש הוא - לגלות את הפנימיות שלו.

כלומר, הסיבה לכך שלמרות החטא "ישראל הוא" היא לא מפני שהמושג ישראל אינו שייך להתקשרות לה' ולמצוותיו ח"ו, אלא בדיוק להיפך: כיוון שיהודי קשור כל-כך בעומק עם הקב"ה ומצוותיו, לכן גם אם חלילה הוא חוטא ועושה היפך הרצון - האמת היא שזה לא הוא שחטא כביכול! מצד מהותו הפנימית הוא אף פעם לא רצה לחטוא ולהיפרד מהקב"ה. החטא שעשה זה רק בחיצוניות, מצד יצרו שאנסו לעשות היפך רצונו, אך בעומק לבבו, גם בשעת מעשה הוא נשאר דבוק לגמרי בקב"ה ובמצוותיו. לכן כאשר מתגלה פנימיותו, הוא חוזר בתשובה ועוזב את החטא ומתחרט עליו. הוא נדבק גם בחיצוניות ובגלוי בקב"ה ובתורתו.

תוקף זה נובע מהיות הנשמה בבחינת "ישן". העולם כולו אינו ישן, הוא דבר חדש. הוא התחדש בששת ימי בראשית;

הניצוץ האלוהי שהיה קיים בהם תמיד בכל תוקפו, בשלימות.

[זהו תוכן מאמר חז"ל הידוע⁷ "ישראל אף-על-פי שחטא ישראל הוא". יש הטועים בפירוש מאמר זה. לשיטתם, הסיבה לכך שהחטא אינו פוגם באיש הישראלי היא מפני שהיהדות של היהודי אינה קשורה לאמונה בה', למצוות או לחטאים חלילה, אלא היא עניין של לאום בלבד - היותנו בני עם אחד הוא המאחד בינינו ועושה אותנו ליהודים, ולכן היות היהודי בכלל "ישראל" אינו נפגם עלידי החטא;

אבל זו טעות גדולה. זה שאדם הוא אזרח רוסי או צרפתי - אין זה שייך לאמונה ולדת שלו; יש רוסים שמאמינים בנצרות, יש באיסלאם, ויש כופרים לגמרי, ואין זה פוגע כלל באזרחות שלהם. הדת והלאום הם שני דברים שונים. כל זאת הוא בשאר עמי הארץ; אך ישראל הוא מי שיש לו נשמה קדושה הקשורה לקב"ה, לתורתו ולמצוותיו. נשמה זו, שמהותה היא אמונה עמוקה ומוחלטת באחדות ה', היא תמצית חייו של היהודי, ולכן הוא ימסור את נפשו על כך.

(לכן מבואר בספרים, שבני-ישראל הם סוג אחר בבריאה. כמו שסוג החי נבדל מצומח ודומם, כך, ועוד יותר מכך, בני-ישראל מובדלים מכל שאר הנבראים. בני-ישראל הם סוג אנשים שמהותם העצמית היא הקשר עם הבורא).

ונמצא, שהיהדות, ה"ישראל", אינה שייכת ללאום - להתקבצות של אנשים בחבל ארץ מסוים; התואר "ישראל" הוא - התקשרות עצמית לקב"ה, כבן הקשור אל אביו מצד עצם מציאותו. "בנים אתם לה' אלקיכם". כל יהודי, מצד עצם היותו יהודי, "ישראל", קשור בעומק נפשו עם

7. סנהדרין מד, רע"א.

8. יבמות כב, א.

אך נשמת היהודי קיימת עוד קודם הבריאה והיא למעלה ממנה. היא דבר "ישן". היא מאוחדת עם האלוקות שלמעלה מהגבלות העולם, ולכן יש בה תוקף וחזק.

לימוד תניא מעורר את "איתן" הנשמה

הוזכר לעיל מאמרו של אדמו"ר הרי"צ: "תניא אותיות איתן". אצל כל יהודי, בין דתי ובין חילוני (לאמיתו של דבר אין כזה דבר יהודי חילוני - כל יהודי הוא קדוש, וה'חילוניות' היא לבוש חיצוני בלבד) יש את נקודת היהדות בשלימות, ובעומק הנפש כולם מאמינים וקשורים עם התורה ועם הקב"ה. אבל בכדי שגם החיצוניות תהיה כראוי, כרצון הקב"ה; בכדי שנקודת היהדות הפנימית תאיר, תזרח ותורגש בגלוי - כדאי ללמוד תניא. לספר התניא יש סגולה מיוחדת לעורר את הפנימיות של היהודי, את ה"איתן" שבו. בספר זה מבוארת בעומק ובאריכות מעלה מיוחדת זו של היהודי - היותו "חלק אלוהי ממעל ממש", והלימוד בו, כל אחד לפי ערכו, מעורר בלומד הכרה שכלית ורגשית במהותו הנעלית של עם ישראל; הוא מעורר ומגלה את ה"איתן" שבו, את נקודת היהדות שלו.

ביום י"ט כסלו, חג הגאולה של התניא, בו מתעוררים בכל שנה אלפים רבים להתקרב אל אבינו שבשמיים כפי שנוכחתי בעצמי בשנה שעברה ובשנים שלפניה, כדאי ורצוי לנצל התעוררות זו ולהביאה אל הפועל. התכלית והיעוד של זמני רצון והתעוררות בהם מזכה אותנו הקב"ה, היא בכדי שנדע לנצל בחיי היום-יום שלנו. ההתעוררות הגדולה שיהודי חווה, צריכה להיות מנוצלת בשיפור חייו היהודיים השגורתיים.

הדרך להחדיר בחיי היום-יום אור וחום חסידותי היא - עלידי קביעת עיתים ללימוד תורת החסידות. כאמור, לתניא, וכן מאמרי החסידות שבאו בעקבותיו שבעצם הם כפירוש אליו, יש סגולה וכוח מיוחד לעורר את האיתן של הנשמה. עלידי כך יהודי יכול להכניס אל תוך החיים השגורתיים, רגש פנימי של קירוב אל הקב"ה.

כאשר ישנה קביעות כלשהי בלימוד חסידות, בתניא או כל ספר חסידות אחר, הקביעות מכניסה אל תוך החיים את האור המיוחד של החסידות. עלידי כך החיים עצמם נעשים מוארים יותר.

זו הייחודיות של ספר התניא. זהו ספר לימוד, הניתן להשגה והבנה, אך בתוכו מאיר אור אלוהי מיוחד המאיר את הנשמה, את האמונה בקב"ה ובתורתו. לימוד התניא אינו כלימוד "מחשבה" או "חקירה" במובן הרגיל של העניין; בלימוד זה יש כוח מיוחד לעורר את האמונה הטהורה שכבר קיימת עמוק בתוך לבו של כל יהודי.

כפי שהתבטא רבי לוי יצחק מברדיצ'וב על ספר התניא כאשר ראהו לראשונה: "פלא גדול, כיצד ניתן להכניס את הקב"ה הגדול כל-כך בספר כל-כך קטן?!". הקטנות אינה רק בכמות, אלא עצם היות הדברים כתובים עלי ספר, הניתן להשגת השכל, הוא עניין של קטנות. אבל זה המיוחד של ספר זה. ניתן ללמוד ולהבין, אך מה שמתקבל ומאיר אצל האדם הוא - הקב"ה הבלתי-מוגבל.

אם כן, לימוד קבוע בספר זה, משריש את האמונה, את ה"איתן" של הנשמה, וקובע אותה בפנימיות.

התחזקות באהבת ישראל

בנוסף לגילוי ה"איתן" אצל האדם עצמו, הציווי "ואהבת לרעך כמוך" מחייב אותנו לפעול למען גילוי ה"איתן" אצל כל יהודי. גם נקודה זו שייכת לי"ט כסלו, יום גאולת בעל התניא: בפרק לב של התניא, ה"לב" שלו, מבואר באור מיוחד עניינה של מצוות אהבת ישראל. גם מצווה זו קשורה למהות הפנימית של בני-ישראל - היותם "חלק אלוהי ממעל ממש". ובלשון אדמו"ר הזקן: "לכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בה' אחד, רק שהגופים מחולקים".

מצד הנשמה, מצד המהות הפנימית של היהודי - הוא דבר אחד עם כל עם ישראל; ההתחלקות נובעת רק מצד הגוף. אם כן, חיסרון באהבת ישראל, בהרגשת המחויבות כלפי כל יהודי ועשייה למען טובתו הגשמית והרוחנית, ייתכן רק אצל אלו ש"עושים גופם עיקר ונפשם טפלה"; אולם מי שאצלו הנשמה עיקר - בוודאי תאיר בו "אהבה ואחוה אמיתית" כלפי כל יהודי.

הדברים אמורים במיוחד כלפי התקופה המיוחדת בה אנו נמצאים.

בתקופתנו עדים אנו להתעוררות גדולה בעם ישראל. אצל יהודים רבים נקודת היהדות מתעוררת ומתגלה: הן אצל אלו שמפני סיבה עדיין לא שומרים תורה ומצוות - יהודים רבים מחפשים לחזור ולהתקרב לאידישקייט, לקב"ה ולתורתו; והן אצל אלו שנקראים דתיים - ישנה התעוררות וצימאון גדולים לרוחניות, להתקרב עוד יותר אל הקב"ה.

התעוררות זו מגיעה מנקודת היהדות. תנועת התשובה, השיבה אל ה', נובעת מכך שכל נשמה יהודית קשורה לקב"ה בלי-גבול, לכן כאשר הנשמה מתעוררת, היא מחפשת להתקרב עוד ועוד אל ה'.

אלא שאצל אחד התשובה היא -

להוסיף ולעלות מחיל אל חיל. להוסיף עוד בהתמסרות ללימוד, בהידור בקיום המצוות; אצל השני התשובה היא - להתחיל לשמור מצוות; ואצל השלישי - ההתעוררות היא באופן שהוא אפילו אינו יודע כלל מה הוא מחפש.

כפי שרואים במוחש, שיש יהודים רבים שמתעוררים אך הם לא יודעים מה בדיוק הם מחפשים. הם מחפשים משהו עמוק ורוחני יותר, אבל הם אינם מודעים בעצמם למה שבאמת מתחולל בקרבם - מה הם רוצים ומה הם צריכים, או שאינם יודעים כיצד לעשות זאת. וכיוון שהאדם אינו יודע מכך - הוא עלול לחפש בכל מיני מקומות אחרים. הוא נוסע למדינות רחוקות, מחפש כל מיני תרבויות ושיטות וכו' וכו' - אך כל עוד הוא לא מגיע למקומו האמיתי, לחיבור הפנימי עם הקב"ה, הוא מרגיש ריקנות. הוא חש שלא זהו מקומו. לא זה מה שהוא באמת מחפש.

מציאות זו מטילה אחריות גדולה, אך גם זכות עצומה, על כל אלה שכן זכו לדעת מהי מהותו של יהודי וכיצד הדרך להתקרב אל הקב"ה - לעזור לאחינו בני ישראל המבולבלים.

הציווי "ואהבת לרעך כמוך" דורש מכולנו להגיש עזרה לאחים, ולהסבירם בדרכי נועם ובדברים המתיישרים על הלב, שהם יהודים ומהותם הפנימית היא - היותם קשורים לקב"ה, ואשר הדרך להתקרב אליו היא עלידי קיום המצוות.

וחשוב להדגיש: עצם קיומן של המצוות המעשיות יש בו כוח מיוחד לעורר ולגלות את הקשר של הנשמה אל הקב"ה. ל"נר מצוה" יש כוח אלוהי מיוחד לעורר את ה"נר ה' נשמת אדם". עלידי זיכוי יהודי בקיום מצווה מעשית, גם אם זה באופן של "הקדמת נעשה לנשמע" - בלי שהוא מבין ויודע כלל מה משמעותו של קיום זה, נמשכת עליו

הגה"ח ר' יואל כהן בביקורים אצל גדולי ישראל בי"ט כסלו בשנים שעברו

קצווי תבל, בתכלית השלימות. אז תתגלה בכל תוקפה ההתקשרות העצמית של בניישראל עם הקב"ה. כולם יתעוררו ויבואו להשתחוות לה' בהר הקודש בירושלים.

יתירה מזו: בימות המשיח תתגלה גם מהותו הפנימית של העולם עצמו. כמבואר בחסידות באריכות, ויסודי הדברים נתבארו גם הם ב"תורה שבכתב" של החסידות, בספר התניא בחלקו השני - שער היחוד והאמונה, שמהותו האמיתית של העולם היא - ביטולו המוחלט לקב"ה. ונקודת הדברים היא - עלפי תורת הבעש"ט המפורסמת על-הפסוק "לעולם ה' דברך נצב בשמים", שהדיבור האלוקי ניצב תמיד, "לעולם", בתוך רקיע השמים, ועל-דרך-זה בשאר הנבראים - להוותם ולקיימם. ואילו יפסיק הדיבור האלוקי להוות ולהחיות את הנבראים - הם יחזרו להיות אין ואפס כמו לפני ששת ימי בראשית.

דבר זה מלמד שגם בעת קיומם, כל תוכנם הוא - התהוותם מהכוח האלוקי, ומלבד זאת אין להם שום מציאות.

עניין זה יתגלה בשלימותו בגאולה העתידה, כדברי הנביא: "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". אז תתגלה אחדותו המוחלטת של הקב"ה, ויורגש בכל פרט ופרט שבנבראים שכל עניינם הוא "בשביל ישראל ובשביל התורה". שלטונו ומלכותו של הקב"ה יהיו מוחלטים.

אם כן, ההתעוררות אותה אנו חווים כעת, שהיא התחלת פעולתו של ה"שופר גדול", צריכה לחזק אצל כולנו את האמונה האיתנה והציפייה החזקה לגאולה השלימה - שעניינה הוא: התקשרות פנימית ועמוקה יותר, לאין-ערוך, עם הקב"ה. ציפייה זו באה לידי ביטוי בעשייה בלתי-פוסקת לזירוז ביאתה של הגאולה שתבוא בקרוב ממש עלידי משיח צדקנו.

קדושה עצומה מלמעלה, ודבר זה עלול מאוד לעורר את נשמתו ולהביאה לקיום מצוות נוספות, כדברי חז"ל - "מצווה גוררת מצווה".

ראוי להזכיר בהקשר זה, את "עשרת המבצעים" שייסד הרבי. כמובן, כל מצווה של הקב"ה יש בה כוח מיוחד לעורר את נשמת האדם, אך מבין המצוות המעשיות עצמן, בחר הרבי עשר מצוות מעשיות (לימוד תורה, אהבת ישראל, תפילין, מזוזה, צדקה, כשרות, טהרת המשפחה, נרות שבת קודש, חינוך, בית מלא ספרים) שבהן סגולה מיוחדת לעורר את לב ישראל ולקרבו ליהדות.

הצפייה לגאולה

התעוררות רוחנית זו תהיה בשלימות בימות המשיח, שאז "יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים". בדרך כלל הריחוק של יהודי נובע מאחת משתי הסיבות הכלליות: (א) בגלל "אשור", הרומז לתענוגי עולם הזה. ריבוי השפע הגשמי, עלול לגרום ליהודי לשקוע בענייני עולם הזה, והדבר יכול להסיח את דעתו מתפקידו העיקרי - להיות דבוק בה' עלידי קיום המצוות; (ב) לפעמים הסיבה לריחוק היא מפני "מצרים" - המצרים השונים, הקשיים של הגלות במקומות ובזמנים שונים, מפריעים ליהודי לחיות את חייו כיהודי. ההתעוררות הרוחנית כיום, ששלימותה תהיה בזמן הגאולה בקרוב בימינו, קיימת אצל שני סוגי ה"אובדים" - גם אלה ש"בארץ אשור", וגם אלה ש"בארץ מצרים".

בימות המשיח, יתעורר הניצוץ, הנשמה האלוקית, שבכל יהודי, בכל

כן היו משועבדים ובדין הוא לעשות זכר בקביעת ראש השנה וכו'. ואם כן, גם בנידון דידן י"ל הואיל ואי לאו האי יומא רבא י"ט כסלו שבו יצא לחירות מלך ישראל, מאן מלכי רבנן הוא ניהו כ"ק רבנו הגדול נ"ע, ואתו עמו כל תורת הבעש"ט בכלל ותורת החב"ד בפרט, היינו ח"ו משועבדים מבחינה רוחנית ונפשית ולא היינו זוכים לאותו אור הגדול והמזהיר הספון בתורת החסידות, הרי על פי הנ"ל בוודאי שבדין הוא לקבוע את היום הזה י"ט כסלו לראש השנה לחסידות וחסידים.

והימים האלה נזכרים ונעשים

זאת ועוד אחרת:

ידוע מה שאיתא בספרים הקדושים¹, מיוסד על הפסוק והימים האלה נזכרים ונעשים וגו' כי בכל מועד ויום טוב מתעורר המאורע של אותו היום, כמו בפסח מגאולת ויציאת מצרים, בשבועות מתן תורה, ובסוכות העננים המקיפים שבמדבר, וכן הוא בראש השנה שהוא זכרון ליום ראשון מבריאת העולם וכו'.

ובדרושי חב"ד מביאים מעין ראיה וסמך לזה מהמשנה בסוף פרק כל הגט (גיטין לא, א) "בג' פרקים בודקין את היין, בקידום של מוצאי החג, ובהוצאת סמדר, ובשעת כניסת מים לבוסר", וברש"י שם: "ובהוצאת סמדר, כתום פרח כו", ובשעת כניסת מים לבוסר, כשלחלוחית נכנסת וגדילה בתוכו כו'", יעו"ש, הרי דחזינן דבזמן ושעה שהענבים על האילן מתחילין לפרוח ולהתבשל מתעורר היין בחבית להיות תוסס ומחמץ וד"ל.

והנה בר"ן על המשנה דראש השנה (טז, א) בארבעה פרקים בשנה העולם נידון וכו' בראש השנה כל באי עולם עוברין

לפניו כבני מרון שנאמר היוצר יחד לבם וכו', מקשה הר"ן וז"ל: ויש לשאול למה אדם נידון בראש השנה יותר מבשאר ימים, דבשלמא שאר דברים דהיינו תבואה ופירות האילן ומים כל אחד בזמנו נידון כדאמרין בגמ' דפסח זמן תבואה הוא, ועצרת זמן פירות האילן, וחג זמן גשמי שנה, אבל אדם למה הוא נידון בראש השנה יותר מבשאר ימים. ותירוץ דבר זה למדנו מדגרסינן בפסיקתא (פסקא כג) בכ"ה באלול נברא העולם כו', נמצאת אומר בראש השנה נברא אדם הראשון כו', ב"א נידון ב"ב יצא בדימוס, אמר לו הקב"ה זה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס וכו'. ומסיים הר"ן ומכאן סמך למה אדם נידון בראש השנה יותר מבשאר ימים, ע"כ. הרי מפורש מדבריו דהדין ומשפט והזכות שהיה על האדם ביום א' תשרי הראשון לבריאת העולם - שיצא בדימוס וזכאי בדין - מתעורר אח"כ בכל שנה ושנה ומפני זה אדם נידון ביום א' תשרי, ונקרא ראש השנה על שם זה.

וראה בחדא"ג במהרש"א שם, שמקשה דהתינח לר"א דבתשרי נברא העולם אבל לר"י דאמר בניסן נברא העולם הדרא קושיא לדוכתא למה אדם נידון בראש השנה וכו', והנראה דר"י ודאי מודה דכמה דברים נעשו בר"ה שבו כו', ויצא יוסף מבית האסורין וכו', ולכך נקבע אח"כ ר"ה ליום הדין דזכרון כל מעשה איש בא לפניו וכו', יעו"ש.

והנה דבר ברור אשר הריב והמחלוקת על דבר שיטת החסידות שהתלקחה בעת ההיא בין גאוני וצדיקי עולם ראשי אלפי ישראל לא היה ענין מקרי. כי על יסוד האמונה בהשגחה פרטית בכלל, ובפרט על עם ישראל ובפרטי פרטיות על צדיקים עיני העדה (ראה חינוך מצוה קסט

פנה להחסידים ואמר אין מערבין שמחה בשמחה, ראוי הוא היום טוב של י"ט בכסלו לקובעו בפני עצמו ובפרט לפי הכתוב במכתבו של הרבי מליובאוויטש.

וכשנתפרסמה האגרת קודש הנ"ל בוילנא סיפר אחד הרבנים שבעיר - כמובן מכת המבקרים על מנת לקנטר

- להגאון הר' חיים עוזר גרודזנסקי זצ"ל - בנימה של נצחון והיתול על דבר מכתבו של הרבי מליובאוויטש בדבר י"ט כסלו שהוא ראש השנה לחסידות, והמשיך הרב המספר בשחוק כי החסידים הוסיפו על משנה מפורשת כי במשנה (ר"ה ב) נזכרים רק ארבעה ראשי שנים ואצל החסידים הם חמשה.

הגאון הרח"ע זצ"ל שהיה בלבו מכבר על הרב הנ"ל מפני הרבה קולות שהנהיג בעניני הדת שבעיר חרה לו במאד על היחס של הרב הנ"ל לדברי הרבי מליובאוויטש, וענה לו בחריפות חכמתו הידועה בא זיי - החסידים - קומט צו, אבער ביי אונז ווערט ווייניגער (אצלם - החסידים - מוסיף והולך, אבל אצלנו פוחת והולך). ראה על דבר זה בארוכה בקונטרס ומעין מבית ד' ע' 25.

היחס הנעים של הגאונים הנ"ל לנשיאי חב"ד בכלל והידידות הנאמנה ההדדית ששררה ביניהם ובין כ"ק

ותקמו), צריכים לבוא לידי מסקנא כי שרש המחלוקת לשם שמים הנ"ל תפס מקום חשוב בשמי שמיא. וסיבת המחלוקת היתה מצד קטרוג בפמליא של מעלה על השפעה והתגלות אור החסידות שהיא הפנימיות ויינה של תורה הקדושה, שגילו בצורה פומבית תלמידי הבעש"ט בכלל וכ"ק רבנו הזקן נ"ע בפרט. והיה דין ומשפט בזה אם אכשור דרי.

כתוצאה מכך מובן וברור למדי כי היום הבהיר והקדוש י"ט כסלו שבו יצא רבנו הגדול נ"ע ותורתו הקדושה לחירות ופדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו (כלשון מכתבו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע הנ"ל), זוהי הוראה שהוכרע הכף לזכות ויצאנו זכאים בדין ודין נצח, ומכאן שהיום הזה הוא ראש השנה לחסידות היינו שמתעורר בכל שנה ושנה ביום זה י"ט כסלו הדין ומשפט להמשיך אור החסידות בהמשכה כללית על כל השנה (על דרך הפירוש במשפט לאלקי יעקב בלקוטי תורה פרשת נצבים, בסוף הדרוש כי כארץ תוציא צמחה וגו'), ובצדק וביושר זכינו לברכה "לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות תכתבו ותחתמו".

יחס גדולי הדור בשעתו למכתב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב

בנידון דידן ראוי לציין הרושם שעשה בזמנו - בשנת תרס"ב - מכתבו של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בענין י"ט כסלו שהוא ראש השנה לחסידות, על הרבנים הגאונים שבדור ההוא.

בהגיע אגרת הקודש הנ"ל לחסידי חב"ד בעיר בריסק באיחור זמן מועט, נתעוררו החסידים מאד מהתרגשות נפשית מתוכנו של המכתב, ורצו לעשות תשלומין לחג י"ט שעבר בפורים קטן. וסיפרו מזה להמרא דאתרא הגאון הר' חיים סולובייציק זצ"ל, אמנם אחרי שהגר"ח זצ"ל קרא המכתב של הרבי,

1. רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם, הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט.

אדמו"ר הרש"ב, ובנו כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע מליובאוויטש בפרט, שעמדו בקשר תמידי ובדעה אחת בעניני הכלל בהרבה אסיפות פומביות וחשאיות ידוע ומפורסם לכל יודעי ומכירי קורות היהודים ברוסיה ופולין בתקופה של חמישים ששים השנים האחרונות לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה.

חולשתו. הבאתי לו את קובצי "התמים" שיצא בעריכתי בתור עורך כללי.

עברו שבועות אחדים והוכרתי לנסוע מוילנא בדרכי לארצות הברית, ונכנסתי לקבל ברכת הפרידה מהגאון רח"ע ז"ל. כשנכנסתי לחדרו מצאתיו כשהוא שוכב על ערש דוי - היתה זו מחלתו האחרונה ל"ע - ועלידו מונח הכרך של קובצי "התמים".

מעשה עם הגר"ע גרודזינסקי זצ"ל

כותב הטורים האלה היתה לו הזדמנות להכיר אישית את היחס הטוב והנעים של הגאון הר' חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל לחסידות בכלל ולכ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע בפרט, ומעשה שהיה כך היה.

בהיותי בחורף שנת ת"ש - בתור פליט

מוורשה - לרגלי פרעות המלחמה בעיר ווילנא, באתי לקבל פני המרא דאתרא הגאון רח"ע זצ"ל, ובהמשך שיחתנו ביקש ממני להראות לו איזה חידושי תורה בכתב, מפני - כך התאונן לפני - שקשה לו הדבור בדבר עיוני מצד

כידוע ישנם ב"התמים" כמה מדורים: שערי תורה, שערי חסידות, אגרות קודש, וביניהם מכתבים רבים מכ"ק רבותינו הקדושים על שיטת החסידות בכלל ותורת חב"ד בפרט.

שאלתי את הגר"ע ז"ל את חוות דעתו על קובץ התמים, כוונתי היתה בעיקר על חידושי התורה הנמצאים בו מרבני חב"ד ותלמידי ישיבת תומכי תמימים, ועל זה ענה לי: יע, גאנץ פיינע תורה, גוטע תורה, אבער דאס איז דאך ביי אונז קיין חידוש ניט, איך לייען איבערהויפט די שערים וועגן חסידות און סיפורי החסידים, דאס איז ביי מיר געוולדיגע נייעס וואס כ'האב פריער ניט געוואוסט (כן, חידושי תורה יפים, חידושי תורה טובים, אבל בזה הרי אינו שום חידוש אצלנו, אני קורא בעיקר במדורים על חסידות וסיפורי חסידים, אלו אצלי חדשות שלא ידעתי עליהן קודם).

ובשחוק קל המשיך: לייענדיג דעם התמים ווער איך אליין א שטיק חסיד... (בקריאתי בהתמים אני נעשה בעצמי "חתיכת" חסיד..). וביקש ממני שאשאר אצלו את "התמים" לעוד זמן מה.

בעת ברכת הפרידה ביקש ממני הגר"ע ז"ל למסור דרישת שלום מיוחדת לכ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע שנמצא אז בריגא בדרכו לארצות הברית, ולמסור דבריו אודות הרושם שעשה עליו "התמים".

הגה"ח רבי יעקב לנדא

(תרנ"ג-תשמ"ו)
רב ואב"ד בני ברק

אדמו"ר הזקן גילה את דרך עבודת ה' גם לדרגות נמוכות

הזקן באגרת הקודש סימן כה), שדנו אותם בוילנא לשורפם בפומבי, על-מנת "לבער קוצים מן הכרם".

ואם כך, נשאלת השאלה: מדוע נתפסו דווקא על רבנו הזקן מבין כל מנהיגי וצדיקי החסידות לענותו בכבלי ברזל?

ויש לבאר בפשטות:

רבנו הזקן "הנגיש" את תורת הבעל שם טוב לחוגים היותר רחבים, וליהודים בכל המצבים והרמות; אמנם ספרו התניא נקרא "ספר של בינונים", אשר "בינוני" על-פי התניא הוא מי "שלא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם" - בתחילת פרק יב הוא אומר ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך", ואם כן הרי הוא מדבר אודות בעלי דרגא בלבד - איברא, כאשר מעיינים בתוך הספר, נוכחים לדעת שהוא מדבר לכל הדרגות בבני ישראל, וכלשונו בפרקים יותר מאוחרים "יש דרך ישר לפני איש שווה לכל נפש", ושוב "דרך השווה לכל נפש", וכמו כן בפרק כט, כשמדבר על מצב בו יש לאדם "טמטום הלב שנעשה כאבן", הוא לא מחביא את הדברים,

ידוע שהמלשינות והמסירה שהייתה בשנת תקנ"ט, לא הייתה באופן אישי נגד אדמו"ר הזקן, וגם לא באופן פרטי נגד שיטת חב"ד, אלא נגד כללות תורת ושיטת החסידות, כמו שמפורש בכתבי המלשינות והחרמות של הימים ההם, וכפי שראו אחר כך במסמכים הנמצאים בארכיון הקיסר, שהכוונה הייתה להשמיד להרוג ולאבד את כל החסידות! ועוד התייחסו לזה כתיקון עבור כלל ישראל, שכן כת החסידים מצהירים כי הם שייכים ל"דת משה וישראל", וממילא השמדתם תהיה לתועלת כל כלל ישראל! ונמצא שם גם ביטוי של אחד מראשי המנגדים, שהדבר הכי קשה עבורו הוא, אם הוא יסתלק מן העולם בלא שהצליח לעשות כליה בעדת החסידים. השם "חב"ד" לא הוזכר שם כלל, והביטוי בו נקראים שם החסידים הוא "כת הקרלינים".

הם שרפו את ה"תולדות יעקב יוסף" ואת "צוואת הריב"ש" ("הגם שבאמת אינה צוואתו ולא ציוה כלל לפני פטירתו רק הם לקוטי אמרותיו הטהורות שלקטו לקוטי בתר לקוטי", כמו שכתב רבנו

* חלק מנאומו בהתוועדות י"ט כסלו תשכ"ד - תודה לבנו הגה"ח ר' אליהו שליט"א שהמציא לידנו את הקלטת.

ואומר בפירוש "ובפרט כשיזכור טומאת נפשו בחטאת נעורים והפגם שעשה", הרי שהוא מדבר לא רק למי "שלא עבר עבירה מימיו" - אפילו לא במחשבה, אלא על מי ששייך לדבר מאוס זה. וגם בפרק מב, כשמדבר אודות "נפש שפלה בטבעה ותולדתה ממקור חוצבה... ולא תוכל למצוא במחשבתה האלוקות כי אם בקושי ובחזקה, ובפרט אם הוטמאה בחטאת נעורים שהעונות מבדילים כו'" - רבנו הזקן משפיל עצמו גם למי שאינם נמצאים כלל בדרגא גבוהה, אלא הוא ספר "השווה לכל נפש" (ונמצא שמי שסבור שדברי רבנו בתניא אינם שייכים אליו, הם לא "שווה" עבורו, יתכן כי הוא אינו בכלל "נפש" אלא הוא כבהמה ממש...).

וממילא אינו פלא כלל מדוע נטפלו דווקא אליו - משום שהוא הוא זה שהוריד את עצמו והכניס את עצמו לחוגים היותר רחבים, להאיר את עיניהם ולקרב את לבם לאביהם שבשמים.

אנו אומרים בתפילה "ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו" - מה הפירוש "והבדילנו מן התועים"?

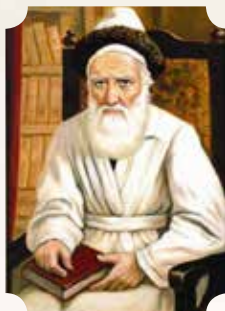
"תועה" פירושו - אחד שהולך בדרך, ובאמצע הילוכו הוא תעה, ויתכן גם שלא דווקא שהוא התחיל ללכת בדרך ובאמצע הוא תעה, אלא שהוא מחפש את הדרך הנכונה וברצונו ללכת בה, אבל היא אינה ידועה לו. ומובא בספרים, שזוהי הכוונה "והבדילנו מן התועים", שאין הכוונה לשלול את אלו שאין הולכים כלל בדרך התורה, הם לא נקראים אפילו "תועים", כי אינם כלל בכיוון של הדרך, אלא הכוונה היא על מי שהולכים בדרך התורה, או

מה היא הדרך הסלולה? - "ונתן לנו תורת אמת". הכינוי הנפוץ לתורת הקבלה הוא "אמת", חכמי הקבלה נקראים בספרי הפוסקים "חכמי האמת", משום שכאן נמצאת "אמיתה של תורה". הרי תורת הנגלה אינה אלא "משל", כמו שכתב רש"י בריש פרשת משפטים ש"כאשר יאמר משל הקדמוני", היא התורה שהיא משל לקדמונו של עולם. הגליא דתורה היא רק "משל" למה שחבוי בתוך התורה - לנסתר דתורה.

והיות שרבנו הזקן כל כך הוריד עצמו, שעלידי שפרסם את תורת הבעש"ט שהיא "תורת אמת", ועלידי זה "והבדילנו מן התועים", ויתרה מזו - "וחיי עולם נטע בתוכנו", דיש לומר הפירוש בזה על-דרך שכתב בתניא בפירוש "אהבת עולם" - "שהיא בחי' צמצום אורו הגדול הבלתי תכלית להתלבש בבחי' גבול הנקרא עולם", וכך גם כאן "חיי עולם" פירושו שהתורה מלמדת כיצד יהודי יכול לחיות בעולם הזה במעשיו ותהלוכותיו, להיות "בכל דרכיך דעהו", כיצד להעלות את העולם לקדושה, לחיות בחיי העולם בדרגא של קדושה, אם הוא בחנות או בבית החרושת, אם הוא בעל מלאכה או שהוא סוחר, שם הוא יבצע את הכוונה העליונה לברר ולזכך את העולם -

לכן את עיקר הרדיפה כיוונו לרבינו הזקן, שהפיץ את תורת הבעל שם טוב לכל הסוגים בבני ישראל ולכל הדרגות ובכל המצבים והאופנים!

לה' הישועה אדמו"ר הצמח צדק

שמעתי מהחסיד ר' לייב-בער מדאקדע, ששמע מאדמו"ר הצמח צדק, שבפורים היה הנס שרצו לנתק הקשר ד"ישראל" מן ה"תלת קשרין" [ישראל אורייתא וקוב"ה] להשמיד כו', ונס חנוכה היה שרצו לנתק הקשר ד"אורייתא" מן ה"תלת קשרין" - להשכיחם תורתך כו', ונס די"ט כסלו היה שרצו לנתק קשר ד"קוב"ה", שברוב יגיעות נטע הבעש"ט והמגיד ותלמידיו בלב כל אחד ואחד מישראל אחדות הפשוטה, ושי"איהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ו"את השמים ואת הארץ אני מלא" ממש, ורצו לעקור זאת.

והיה נס די"ט כסלו, שהישועה היתה לה' יתברך בעצמו, כי לאדמו"ר לא היה נפקא מינה בין אם היה בלאזני או אם היה בבית האסורים, בכל מקום בשווה היה דבוק לאלוקות, רק הישועה היתה לה' יתברך בעצמו.

וכן היה מרגלא בפומא דה"חנה אריאל", הגה"ק רבי יצחק אייזיק מהומיל נ"ע בכל י"ט כסלו.

(כתבי רבי חיים אליעזר ביחובסקי ז"ל ע' קח)

הגאון החסיד רבי אברהם חיים נאה

(תר"נ-תשי"ד)

בעמח"ס "קצות השלחן", "שיעורי תורה" ועוד

ויש להעיר קצת צמח אדמו"ר צדק קודם למנאח יענר, "מנהג ספרדים שצכל יוס [שאין אומרים צו תחנון אין אומרים למנאח] וכו', למדוע הזכיר כאן קצת מנהג ספרדים מה שאין דרכו לציין מקורי דינים והמנהגים שצדקו.

וקרוב צעיתי לומר טעם לזה לפי שלא נזכר כאן י"ט כסלו שהוא יום טוב לאנ"ש קדוע לדורות מאז יאלא אדמו"ר ז"ל ממאסרו בפטרבורג זי"ט כסלו תקנ"ט ואין אומרים צו תחנון ולמנאח, וזולאי נקבע היו"ט בהסכמת אדמו"ר ז"ל, והסידור נדפס בפעם הראשונה בשנת תקס"ג (עי' בהקדמת שער הכולל) והיה כריך למנות גם י"ט כסלו בין הימים שאין אומרים תחנון ולמנאח, ולא ראה אדמו"ר ז"ל להזכירו מפני גודל ענותנותו, וצדדי שלא תהא ההשמטה של י"ט כסלו שום משמעות שאומרים צו תחנון, הקדים תחילה "מנהג ספרדים", וממילא אינו דיוק כלל מה שהשמיט י"ט כסלו, שאינו מנהג ספרדים מאז.

(קצות השלחן סי' כד צדה"ש ס"ק ל')

בעל התניא זכה שהקב"ה ייחד שמו עליו

ב"ה, יום א' וישבת תש"ך לפ"ק, י"ט כסלו . והנה היות שבעת שביבת קולמוסי פה עוד קודם סיום מכתבי, נקראתי להתועדות י"ט כסלו אצל חסידי חב"ד לחגיגת חג הגאולה של כ"ק הגה"ק בעל שו"ע הרב ז"ל, אמרתי להציע פה, את אשר אמרתי לפני המסובין שם.

הנה ידוע מהמכתב שכתב בעל התניא ז"ל להגה"ק בעל קדושת לוי ז"ל, לבשר לו שיצא חפשי מהתפיסה, וכתב שם בזה לשונו הקדוש, כי יום זה עשה ד' לנו, יום י"ט כסלו, יום שהוכפל בו כי טוב, יום הילולא רבא דרבינו הקדוש נ"ע, ושקראתי בספר תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי, קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו, יצאתי בשלום מד' שלום עד כאן לשונו הטהור. ויש לפרש הכוונה מה שדייק שבא לו הישועה משונאיו, עם זה הפסוק דפדה בשלום וגו' (ואגב, פסוק זה היא ג"כ פסוק י"ט בקאפיטל נ"ה), בהקדם לפרש הקרא (בפ' ויצא) ושבתי בשלום אל בית אבי והי' ה' לי לאלוקים, וראיתי מדקדקים על מה שאמר יעקב, ושבתי בשלום, הרי אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ס"ד), דלחי יש לומר לשלום דוקא.

וי"ל בהקדם דברי התרגום אונקלוס שם, ויהי מימרא דה' לי לאלוקים, ותמהו המפרשים על מה שהוסיף תיבת מימרא, שאינו בקרא, ואמרתי הכוונה, שכוון בזה לדברי האור החיים הקדוש,

הגאון החסיד רבי יצחק יעקב וייס

רב ואב"ד ירושלים

שאחרי שדייק איזה דיוקים על הקרא ועל פי רש"י, כתב, והנכון הוא שנתכוון לומר שיתייחד אליו שם ה' לאלוקים, כדרך שנתייחד על אבותיו, אלוקי אברהם ואלוקי יצחק, גם יאמר עליו אלוקי יעקב, והוא אומרו לי לאלוקים, פירוש לי ביחוד, ודבר גדול דיבר יעקב בזה, ותמצא שכן ה', דכתיב ויקרא לו אל אלוקי ישראל, ואחרי כן שלם נדרו אשר נדר לעשות אבן הזאת עכ"ל. ואלו גם כן דברי התרגום אונקלוס, שהתפלל יעקב, ויהי מימרא דה' - שיתייחד עליו אליו שם ד', ויאמר עליו - לי לאלוקים - אלוקי יעקב.

ויש להוסיף בזה לפרש הקרא, דויקרא לו אל ישראל, ודרשו חכמינו ז"ל שהקב"ה קראו ליעקב אל (מגילה י"ח), והובא ברש"י (וישלח ל"ג כ') על הפסוק הנ"ל, והיינו דהוי כאלו אמר ויקרא אלוקים ישראל לו אל, ועי' שפ"ח שם, וצ"ב דאמאי באמת כתיב קודם בקרא אל ואח"כ אלוקי ישראל, ונהי' סרס המקרא ודרשהו, אמנם להנ"ל י"ל, דהנה בהא דכתיב אלוקי ישראל, הוי יחוד שמו ית' על יעקב, וקשה הרי אמרו חכמינו ז"ל והובא ברש"י (ר"פ ויצא כ"ח, י"ג), דלא מצינו במקרא שייחד שמו ית' על הצדיקים בחייהם, לכתוב אלוקי פלוני, שנאמר (איוב ט"ו) הן בקדושו לא יאמין, ורק ביצחק לפי שכהו עיניו וכלוא בבית והרי הוא כמת

וזה י"ל מה שנרמז לבעל התניא ז"ל, בהצמחת ישועתו בקרא הנ"ל, ועל פי מה שראיתי בס' תפלה למשה (על תהלים כ"ט אות ד'), שכתב שם בזה"ל, שכל הקורא ק"ש ואומר ה' אלוקינו, קשה עליו, הלא השי"ת אינו מייחד שמו על הצדיקים בחייהם וכו', אך התירוץ לזה דדוקא על היחיד אין מייחד שמו שמו יחטא, אבל על כלל ישראל שאי אפשר שיסכימו כולם לרעה מייחד שמו, וכיון שכולל עצמו תוך כלל ישראל שפיר דמי, לכך צריך מקודם לקבל על עצמו מצות עשה ואהבת לרעך כמוך, ולקשר עצמו באהבת כל ישראל, כדי שיהי' כלול בין כל ישראל עכ"ל - וכל זה בא לרמז, מה שבא לו להגאון הקדוש ז"ל הישועה עם קרא זה, כלומר, שראוי לו לומר פדה בשלום דייקא, שהגיע להשלימות, עד שראוי לייחד אליו הדבור, דאף שאין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם, מכל מקום כל זה ביחיד, אבל כל מה שעבר על מרן הגה"ק ז"ל ה' בשביל זכות הרבים להפיץ תורת הבעש"ט זלה"ה, וכמ"ש שם במכתבו ונרמז בסיפא דקרא - כי ברבים היו עמדי - וכיון שהגיע לכלל זה, שפיר י"ל בשלום, וע"כ סיים ג"כ במכתבו יצאתי בשלום דייקא. ועוד יש להאריך וקצר המצע מהשתרע.

(שו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן ו)

ויצר הרע פסק ממנו (תנחומא) עיי"ש, וא"כ צריך טעם למה ייחד הקב"ה שמו על יעקב בקרא הנ"ל, עליו בחייו, אבל כיון שקראו הקב"ה ליעקב אל, הרי שוב אינו איש, ואין ליצה"ר שליטה עליו, ע"כ ייחד שמו ית' עליו.

ובזה נכון מאד ההמשך בקרא, דכיון שויקרא לו אל, שהקב"ה קרא ליעקב אל, ע"כ שוב שפיר ייחד עליו שמו ית', וקראו אלוקי ישראל. ומה נכון בזה ג"כ הקרא דושבתי בשלום וגו', דכיון שהי' בקשתו, והי' ה' לי לאלוקים, כדכתיב בסיפא דקרא, והכוונה שיתייחד אליו שם ה' כנ"ל, וע"כ מטעם שיהי' נקרא אל ולא איש, וע"כ בקש ג"כ בלשון, ושבתי בשלום, ולא לשלום, דהנה הכותב בע"י (סוף ברכות) כתב, דלשלום משמע שאינו שלם עדיין והשלום למולו, ונפטר שא"א שיוסיף עוד שלימות, אומרים לו לך בשלום, כלומר יה"ר שידיוך בעוה"ב, כאלו כבר השגת שלימות הראוי, עיי"ש, ולפי"ז דעת לנבון נקל, דלמי שברור שכבר הגיע לשלימות השלום עוד בעוה"ז, יש לומר בשלום, (וכה"ג עי' בתפארת ישראל (ר"ה סופ"ב), מה שכתב בהא שאמר ר"ג לר"י בא בשלום), אף בהיותו עוד בין החיים, ומי יוכל להיות בטוח יותר בזה, ממי שעלה ממדריגת איש למדריגת עליונה להיות נקרא אל, ע"כ ה' תפילתו ושבתי בשלום דייקא.

רבנו הזקן אמר: "מי שישמח בשמחתי [=שמחת גאולת י"ט כסלו] - אוציאנו מן המצר אל המרחב". נוסח שני: "מן הגשם אל הרוח". נוסח שלישי: "מן הגיהנום" (ספר השיחות תרצ"ו עמ' 315).

גרסה אחרת, נמסרה על-ידי נכדו של החסיד הרה"ג ר' ברוך מרדכי מבאברויסק (מגדולי חסידי רבנו הזקן), ששמע מסבו שרבנו הזקן אמר: "מי שישתתף וייקח חלק בשמחתי - יזכה לראות נחת מיוצאי חלציו" (זכרון לבני ישראל פרק כב).

מסר רבנו הזקן את חייו, ולכן יש לנו להשתתף בשמחתו של רבנו הזקן!

הדבר דומה לסיפור שהיה בליובאוויטש: בשיבה שם היה משפיע מפורסם ושמו ר' הענדל, הוא היה מתפלל בדבקות גדולה, את כל התפילה מתחילתה ועד סופה הוא היה מתפלל בדמעות (יותר מאוחר, כ"ק אדמו"ר הרש"ב החליף לו ענין זה), וכך הוא ישב בבית המדרש והתפלל שעות ארוכות. כשהקצב של העיירה היה מסיים את עבודתו וגומר למכור את כל הבשר, היה הגיע לבית המדרש ומתיישב לומר תהילים. אחר כך היה מגיע לבית הכנסת הקצב השני, והתיישב אף הוא לומר תהילים, וכך תוך כדי אמירת התהילים הם ישבו והקשיבו לתפילתו של ר' הענדל. בהזדמנות מסוימת היה הרז"א (אחיו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב) נוכח שם, ושמע כיצד אחד הקצבים אומר למשנהו, "אויף אַזאַ דאָווענען וואלט איך אָוועק געגעבן אַ זייטל" [= עבור תפילה שכזו הייתי נותן נתח של בהמה], כך ביטא הקצב את הערכתו לתפילתו של ר' הענדל. יותר מאוחר פגש הרז"א את אחיו כ"ק אדמו"ר הרש"ב, וסיפר לו את שיחת הקצבים. ענה לו אדמו"ר הרש"ב, שזהו מה שמבואר בחסידות שלפעמים

אדם לא מסוגל להתפעל מההתבוננות שלו בגדולת ה' ואינו מתעורר כדבעי בתפלה, אבל הוא יכול להתפעל כשהוא יראה מישו מתפלל בהתלהבות, שכן אמנם הוא מצד מצבו ומדרגתו אינו מצליח להתעורר, אבל כשהוא יראה מישו

כולה היא שמחה רוחנית גרידא - כידוע שסיבת המאסר הייתה קטרוג רוחני שהתעורר בעולמות העליונים על שיטת אדמו"ר הזקן בלימוד והפצת החסידות ולכן הוא ישב במאסר (נ"ג יום כנגד נ"ג פרקי התניא), והשחרור היה כתוצאה מכך שבעולמות העליונים נפסק כשיטת אדמו"ר הזקן, וסר הקטרוג הרוחני, וממילא השתלשל כאן למטה גם כן שהוא יצא מהמאסר הגשמי, נמצא אפוא שכל מהותה ותוכנה של (מאסר ו)גאולה י"ט כסלו הינה רוחנית גרידא, ואין לנו השגה בזה. ואם כן, מה שייכות יש לנו לכך, ו"לשמחה (שלנו) - מה זו עושה?"

בנוסף לזה, לא רק שאין לנו השגה בתוכן עניין המאסר והגאולה, אלא אף לגופא דעובדא אין לנו שייכות: הרי ידוע שכל מה שאדמו"ר הזקן הכניס עצמו לעניין זה היה אך ורק עבורנו, בכדי שאנחנו נדע חסידות, שאנחנו נדע אודות הקב"ה, שאנחנו נתפלל כדבעי. ואילו אנחנו, הרי לא זו בלבד שאין לנו מסירות נפש עבור תורת החסידות, אלא ייתכן שאפילו פחות מכך גם אין לנו, והרי לפעמים נזקקים אנו להתגבר על עצמנו וללמוד למרות רצוננו. ואם כן, מהי השייכות שלנו למסירות הנפש של אדמו"ר הזקן והגאולה שבאה אחר כך?

אלא שעל זה באה ההבטחה של אדמו"ר הזקן ל"מי שיהיה שמח בשמחתו". זאת אומרת - אמנם מדובר באדם שמצד עצמו לא שייך לשמחה זו, היא לא שמחתו האישית, וגם אם יודע אודות ענין הקטרוג הרי הוא לא בדרגה כזו שהוא בעצמו ישמח בניצחון של תורת החסידות, כי רחוק הוא מכך. אבל לפחות הוא שייך לדרגא יותר נמוכה, והיא - שהוא משתתף בשמחתו של אדמו"ר הזקן, שכן הוא לא עד כדי כך "מאובן" שהוא אפילו לא ישמח בשמחתו של אדמו"ר הזקן. אנחנו לפחות מבינים שאכן מדובר בענין כה נעלה שעבורו

התזוועדות י"ט כסלו

המשפיע הגאון החסיד
רבי חיים שלום
דייטש שליט"א
ראש כולל צמח צדק, ירושלים

לחיים!

כמו כן ידוע שבתחילה שאלו אותו השרים: האם אתה מאנשי הבעל שם טוב? ואילו הוא היה עונה לשלילה, הוא היה נפטר מכל הייסורים שרצו להביא עליו, אבל הוא מיאן להתנתק מהבעל שם טוב אפילו לפי רגע אחד, ואפילו בדיבור. ובשביל זה הוא ישב במאסר, עם כל הסבל - בשביל לא להתנתק מהבעל שם טוב. אם כן, כשהוא יצא מהמאסר הוא היה בשמחה גדולה, ועדיין יש לו שמחה גדולה, בכל שנה מחדש!

לאידך - אנחנו, הרי לכאורה אין לנו שייכות כלל לשמחה זו, הרי בשלמא בשמחה הקשורה לדבר גשמי, כמו שמחת פורים שהיא על שניצלנו מגזירת כליה על הגופים (וגם בחנוכה שהייתה גזירה רוחנית, הרי היו בזה גם גזירות על החיים הגשמיים (כמו שכתב הרמב"ם)), אם כן בשמחה זו יכול כל אחד לשמוח, כיון שהיא מתייחסת לחייו האישיים; ואם כן גם הוא שייך לסיבת השמחה; אבל השמחה של י"ט כסלו הרי כל-

ידועה הבטחתו של אדמו"ר הזקן, אשר מי שיהיה שמח בשמחתו, הוא יוציאנו מן המצר אל המרחב, ולנוסח שני: מן הגשם אל הרוח, ולנוסח שלישי: מן הגהינם (כמבואר בשיחת כ"ק אדמו"ר הרי"צ י"ט כסלו תרצ"ט, בשם אביו כ"ק אדמו"ר הרש"ב, בשם זקנו הצמח צדק).

מפתגם זה מובן כך: מי ששמח באמת בשמחת י"ט כסלו הלא הוא - אדמו"ר הזקן בעצמו. הוא אשר מסר את נפשו עבור הפצת החסידות, הוא אשר ישב בעצמו במאסר, ובהגיע השחרור והגאולה הרי זו שמחתו האמיתית של אדמו"ר הזקן!

לאדמו"ר הזקן היה תענוג נפשי עצום מכך שהוא מוסר את נפשו על תורת הבעל שם טוב, עד כדי כך שהוא הגיע למצב של "כלות הנפש" מרוב התענוג שהיה לו מזה [ומסופר, שהדבר שעצר אותו מ"כלות הנפש", הוא - השאלה ששאל את השר "איכה", כידוע].

אחר מתפלל, הנה מזה הוא כן יכול לקבל קצת התפעלות.

מבואר בחסידות, שזהו מה שאנו מזכירים בתפלה את התפעלות המלאכים שעונים ואומרים ביראה קדוש וברוך וכו', ונשאלת השאלה - ממה נפשך: אם אני בעצמי מתפעל מגדולתו של הקב"ה, מדוע אם כן עלי לספר

יישאר אדיש). וכמו כן הקצבים הנ"ל - אמנם להם בעצמם אין כל-כך השגה בעבודת התפלה, אבל על כל פנים שייכות מה יש להם, עד כדי שביטאו זאת במושגים שלהם, איזה נתח בהמה היו נותנים...

אלו הן שתי דרגות - המבוארות בכמה מאמרי חסידות - זו למטה מזו: טמטום הלב וטמטום המוח.

טמטום היינו אטימות וסתימות. יש מי שלבו מטומטם - הוא לומד ענין בחסידות, ומבין היטב את אשר הוא לומד, והוא מבין גם שה"פועל יוצא"

מכל מה שהוא למד הוא, שעליו להתעורר בהתעוררות גדולה בהתלהבות הלב לעבוד את ה' יתברך בכל לבבו ונפשו, אבל בפועל ממש הוא לא מתעורר באמת באותה המידה שהוא מבין במוחו שהוא אמור להתפעל ממנה. והסיבה לכך היא, משום שיש לו "טמטום הלב", לבו קשה כלב האבן, ואינו

מתפעל ממה שמשיג במוחו.

אבל יש מי שאפילו מוחו מטומטם, וגם כשהוא לומד ומבין את הנלמד, זה לא מוביל אותו אפילו לא למסקנה שכלית שעליו להתפעל, הדבר פשוט "לא מדבר אליו", זה נקרא "טמטום המוח" (כ"ק אדמו"ר זי"ע מסביר במאמר שאלו הם שני אופנים ב"עקרה" (שאינה מולידה וולדות, וברוחניות - "וולדות" היינו אהבה ויראה הנולדות מה"בינה", הנקראת "אם הבנים") - יש עקרה שאינה מולידה, אבל יש סוג עקרה ש"אפילו

את מה שהמלאכים מתפעלים מכך? ואם אין לי התפעלות כלל, מה יועיל מה שאספר אודות התפעלותם של המלאכים? והתירוץ על זה הוא שישנה דרגה ממוצעת, שאמנם הוא לא מתפעל מכל מה שהוא לומד ומשיג בעניין גדולתו של הקב"ה, אבל כאשר הוא מספר כיצד המלאכים כן מתפעלים מכך, הרי היות ויש לו גם השגה בעניין, לכן תיאור התפעלות המלאכים יגרום לו להתפעל אף הוא מגדולתו יתברך (שהרי איננו רחוק כל-כך עד כדי כך שאפילו כשמישהו זולתו יתפעל הוא בכל זאת

קליאמקע [= שמחזיק עצמו בידית הדלת של הרבי].

כ"ק אדמו"ר זי"ע בהתוועדות י"ט כסלו תשי"ב ביאר את הכוונה בפתגם זה: הידית היא רק טפלה אל הדלת, והדלת עצמה הרי גם היא אינה אלא טפלה אל הבית בשביל להיכנס אליו, ובנוסף - הדלת עצמה הרי סגורה, והוא נמצא מחוץ לבית, היינו שהמחזיק את עצמו בידית הדלת מחשיב את עצמו ל"טפל דטפל" לרבנו הזקן בעצמו, אבל לאידך - הוא מחובר אל מה שמחובר לבית, כפי שמצינו בנוגע להלכות טומאה וטהרה, שמשמש למחובר נעשה מחובר כמותו, ואינו מקבל טומאה וכו', ככל פרטי הדינים שבו. והוא זה שנקרא "שמח בשמחתו" - כאשר יהודי עומד בהרגשה זו, יש לו הבטחה מרבנו הזקן שיוציא אותו כנ"ל.

שמעתי מגיסי הרה"ג ר' אברהם אויערבך שליט"א מטבריה, סיפור אודות בעל ה"קדושת יו"ט". הוא היה נוסע אל ה'צאנזער רב', ה"דברי חיים" מצאנז. כשהגיע אליו בפעם הראשונה, שאל אותו ה'צאנזער רב': "ווער ביסטו" [= מי אתה?] ענה לו ה"קדושת יו"ט", שהוא בן של ה"יטב לב". שאל אותו ה'צאנזער רב': "אבער ווער ביסטו" [=

אבל מי אתה?] ענה לו ה"קדושת יו"ט": "אני נכד של ה'שמח

משה". ושוב שאל אותו

"מי אתה", ושוב הוא

ענה לו תשובות שונות

על הייחוס שלו, וכל

פעם שאל אותו

ה'צאנזער רב'

"אבל מי אתה?"

עד שלבסוף

הוא ענה: "רבי,

מי אני? - אני

בעצמי לא

ידוע מי אני!"

בית ולד אין לה", והיינו טמטום המוח, שאינו כלי קיבול כלל להתפעלות).

ועל כן, אם כי אין לנו התפעלות "בהתגלות הלב" לשמוח באמת בשמחת גאולת החסידות, אבל לפחות במוח ובהבנה שלנו, מבינים אנו את גודל השמחה שבדבר, וזוהי השייכות שלנו לשמחת י"ט כסלו.

**ידועה הבטחתו של אדמו"ר
הזקן, אשר מי שיהיה שמח
בשמחתו, הוא יוציאנו מן
המצר אל המרחב, מן הגשם
אל הרוח, ומהגהינום.**

לשמוח באמת בי"ט כסלו, זוהי דרגא. ואכן מסופר על חסידי אדמו"ר הזקן בשעתו שכאשר הגיעה בשורת הגאולה "האבן זיך חסידים געקייקלט", החסידים התגוללו, וזאת - ברחובות פטרבורג, שהייתה אז עיר הבירה של רוסיה, הם פשוט לא יכלו לכלוא בעצמם את רגשות שמחתם. אמנם אנחנו לא בדרגה כזו, אבל לפחות אנו מבינים שיש כאן דבר שראוי לשמוח בעבורו, והראיה, שרבנו הזקן מסר נפשו על כך, ועוד ראיה - שהיה לו תענוג מכך, ואכן רבנו הזקן שמח עכשיו, ועלינו על כל פנים להשתתף בשמחתו!

לחיים, לחיים!

כשאדמו"ר הצמח-צדק חזר על פתגמו הנ"ל של אדמו"ר הזקן, הוא ביאר מהי הכוונה "שיהיה שמח בשמחתו", ופירש "דער וואָס האָלט זיך אָן אין דעם רבינ'ס

כשענה ה"קדושה יו"ט" תשובה זו, אמר מיד ה'צאנזער רב' בחיבה "וואס מאכסטו ליפאלה" [= מה מעשיך, ליפאלה? (שמו היה חנניה יום טוב ליפא)...]. כשאדם כל כך לא מחשיב את עצמו, וכל את כל מציאותו הוא מייחס לאבותיו, אדם זה זוכה שיקרבו אותו בחיבה.

כך, כשאדם מגיע להתוועדות י"ט כסלו, וחושב לעצמו "מי אני ומה אני", ומה שייכות יש לי לכל זה - אני לא בתוך הבית וגם לא בדלת אלא רק מחזיק בידית של הדלת, ובגלל זה הוא בא להתוועדות של י"ט כסלו, להשתתף בשמחתו של רבנו הזקן, או אז רבנו הזקן מקבל אותו בשמחה, ומעלה אותו ומקרב אותו אליו באהבה ובחיבה.

אחד הניגונים של רבנו הזקן הוא על הפסוק "קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי". ויש אומרים שאת הניגון הזה חיבר רבנו הזקן עוד בהיותו אצל המגיד.

הניגונים של רבנו הזקן הרי הם מסמלים את עיקרי משנתו. הוא בחר בפסוק זה דווקא, משום שטמון בו אחד מעיקרי שיטתו ודרכו. ואכן, כשלומדים תניא - שהוא ספרו היסודי בתורת החסידות - רואים עד כמה ניגון זה שייך לעצם מהות שיטתו של רבנו הזקן:

ב"דף השער" של התניא כותב רבנו הזקן, שהוא "מיוסד על פסוק כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו, לבאר היטב איך הוא קרוב מאוד, בדרך

ארוכה וקצרה". ובפנים הספר (פרק יז) הוא שואל "דלכאורה הוא בלבך - נגד החוש", ועל זה הוא חיבר את הספר לבאר שאכן הוא כן קרוב.

כפי ששמעתי ממשפיעים, הנה הכותרת, "נקודת התמצית", של כל התניא היא - לבאר מה הוא "אליך", היינו מי אתה! ובדרך ממילא מתבאר איך הוא קרוב!

"נקודת התמצית", של כל התניא היא, שמוסד על הפסוק "כי קרוב אליך וגו'", היינו לבאר מה הוא "אליך" - מי אתה! ובדרך ממילא מתבאר איך הוא קרוב!

אדם רגיל יכול שלא לדעת כלל מי הוא, נדמה לו כל מיני דברים, אבל יתכן שהוא מוטעה בעצמו בהכרת מהותו, ואילו כאשר ידע מהי מהותו הפנימית, מה הוא בעצם - הוא יראה עד כמה התורה והמצוות זה "קרוב מאד" אליו! רבנו הזקן אינו מסתפק רק בהודעה שלכל יהודי יש נשמה אלוקית קדושה, ידיעה כללית זו עדיין אינה מספיקה, אלא הוא נכנס ויורד לפרטים, מה יש לו ליהודי - מפרק א עד פרק יז הוא מבאר את כוחות הנפש הבנויים על-פי טעם ודעת, ומפרק יח עד פרק כה הוא מבאר את הכוחות שלמעלה מטעם ודעת. כאשר יהודי ידע את הכוחות שיש לו, והוא ידע גם כיצד להשתמש בהם, או אז זה יהיה "קרוב אליך"! אדם מתלונן שאין לו געשמאק בלימוד התורה, אבל

לעולם, ולא הפסיקו לקשר נשמתם אליו יתברך אפילו לרגע אחד.

הקליפות נקראות נדיבים, משום שאפשר לקבל מהן השפעה גם ללא שום עבודה. היום הרי רואים את זה במוחש ממש - בלחיצה אחת על כפתור, נופלים לעומקא דתהומא רבא! וכל זאת - ללא שום מאמץ! ממש "נדיבות"!!!

[דרך אגב - הראשית חכמה בסוף פט"ז משער הקדושה מעתיק באריכות את דברי הרמב"ן, ואומר שם (שער הרביעי, קרוב לסופו) שאמרו רז"ל "בענין אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב", שהאבות "גם בכל עסקי הגוף כל כוונתם היתה לשם שמים, ולא היתה מחשבתם נפרדת מן האור העליון אפילו רגע אחד וכו'", והרבה טרחו למצוא מקור דברי רז"ל אלו. ועל-פי הנ"ל נמצא שכוונת הרמב"ן לדברי רז"ל שמביא בתניא ש"האבות הן הן המרכבה"!]

וזהו "מרכבות עמי נדיב", שנעשים מרכבה ל"נדיבים": הקליפות נקראות נדיבים, משום שאפשר לקבל מהן השפעה גם ללא שום עבודה וביטול, ובלשון הזוהר

אם הוא ידע מה יש לו בתוך נשמתו, אלו כוחות יש לו ומה באמת אמור לעניין אותו, הוא יתיישב ללמוד בחיות ובהתלהבות!

ישנו פסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". בדרך ההלכה היינו עבודה זרה וגילוי עריות, אבל פשט הפסוק הוא שהאדם לא יטעה אחרי המבט החיצוני בו הוא רואה את עצמו! הוא חושב את עצמו למשהו מסוים, והוא סבור ש"לבבכם" שלו נוטה אחרי תאוה מסוימת. ועל זה מזהיר הפסוק, שלא להימשך אחרי מבט חיצוני זה, ומוסיף "אשר אתם זונים אחריהם", הפירוש זונים הוא כמו התועה בדרך ונמשך לדרך הבלתי נכונה ומסתבך בה (ביידיש: "פאָרקראַכן"), וכאשר לומדים תניא, מתחיל האדם לדעת מי הוא באמת ומהי מהותו האמיתית!

זכורני מהמשפיע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן ע"ה, שבכל פעם שהתחיל ללמד את הפרקים הראשונים של התניא, הוא היה אומר שמבואר בדרושי חסידות על הפסוק בשיר השירים "לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב", שהפירוש הוא כך: אם "לא ידעתי נפשי" - אם איני יודע מה יש בנפשי, אזי "שמתני מרכבות עמי נדיב" - מבואר בחסידות (ראה סידור עם דא"ח על הפסוק "אל תבטחו בנדיבים") על-פי הזוהר, שהקליפות נקראות "נדיבים" (כדלקמן), ומי שאינו יודע מה בנפשו, אזי הוא נהיה "מרכבה" אל הקליפות.

ביאור העניין: בכמה מקומות בתניא מבאר שמהותה של "מרכבה" היא - ביטול מוחלט אל הרוכב עליה, כמו מרכבה הנגררת אחרי המוביל אותה לאן שיחפוץ, ללא שום שאלה ושום שהייה. בזה הוא מבאר את מאמר רז"ל "האבות הן הן המרכבה", שהכוונה היא שהאבות היו בטלים אל ה' בכל אבריהם כל ימיהם

(ח"ב קכח, א) "רוח מסאבא אזדמן תדיר במגנא ובריקניא" [= רוח הטומאה מופיעה תדיר במקום של חנם ובריקנות], וכהיום הרי רואים את זה במוחש ממש - בלחיצה אחת על כפתור, נופלים לעומקא דתהומא רבא! והולך ויורד למטה מטה. וכל זאת - ללא שום מאמץ! ממש "נדיבות" של הקליפות!

ומי שלא יודע מה יש בנפשו, הרי הוא נהיה בטל אל ה"נדיבות" של הקליפות! הקליפה מציעה חיים קלים; היא באה אל האדם ואומרת לו: הרי הנך יודע שאתה לא אוהב בדרגה זו, וההוכחה לך היא, שכאשר מגיעה אליך תאוה אתה מתלהב וקשה לך להתגבר עליה, אם כן הרי זה אתה, ואל תנסה ללכת למעלה מדרגתך, תהיה מה שאתה, והסתפק בכך: תהיה אדם נורמלי, תקבע עתים לתורה, אל תעשה עבירות, תעשה גם כמה מצוות, אבל בכך די. הקליפה מציעה ב"נדיבותה" חיים קלים, ללא צורך להתאמץ; איך מגיע אדם למצב זה - עלידי שהוא בעצמו לא מכיר את מהותו האמיתית! "לא ידעתי נפשי".

כנגד הקליפה הזאת חיבר רבנו הזקן את התניא, לבאר איך הוא "קרוב אליך"! התניא אינו "ספר סגולות" - ישנם ספרים המציעים פתרונות קלים, סגולות - תעשה כך ואז יהיה לך כך, ברצונך להגיע לדבר פלוני - תעשה סגולה פלונית. אבל התניא לא נותן "סגולות", הוא פשוט מסביר לאדם מי הוא, וזאת - לא רק באופן כללי, אלא בהיכרות פרטנית לכל כוחות הנפש, בדרך של חב"ד, החודרת לכל הפרטים, הוא מבאר מה זה מוח החכמה ומה זה

מוח הבינה, וכיצד ניתן להתבונן ובמה צריך להתבונן, איזה סוג התבוננות נדרש בשביל לעורר אהבה, ואיזה סוג התבוננות נדרש בשביל לעורר יראה. וכל זה - בשביל שהאדם ידע לנצל את מה שיש לו.

אודות הפסוק הנ"ל - "קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעייתי יונתי תמתי" - מבואר בכמה דרושי חסידות, כי "דודי", שזה כמובן הקב"ה, הוא דופק לאדם ומתחנן בפניו "תפתח לי!", ומכנה את היהודי בכמה שמות - "אחותי רעייתי יונתי תמתי". לכאורה: בן אדם דופק בדלת הבית, ואשתו לא פותחת לו את הדלת, האם הוא יתחיל לקרוא לה בכל מיני שמות שתפתח לו? האם לא מספיק שם אחד?

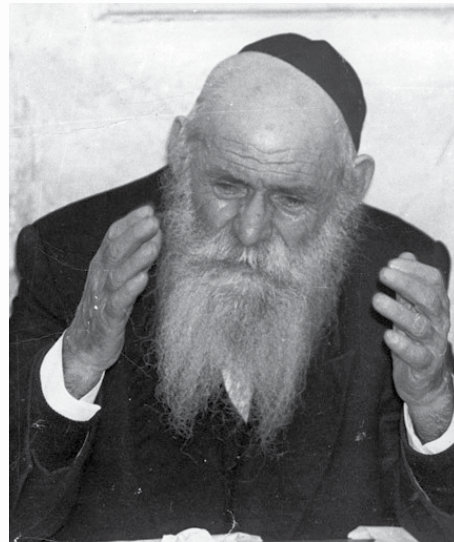
אלא: שמות אלו מורים על דרגות שונות שיש ביחס בני ישראל אל הקב"ה. הוא קורא להם בשמות אלו לעורר בהם את הקשר שיש להם בתוככי לבם אליו יתברך, בכדי שהם יפתחו לו ויחדשו אתו את הקשר הנעלם בהם.

זכורני כיצד המשפיע ר' שלמה חיים היה מפרש ענין זה, והיו עיניו זולגות דמעות: הקב"ה מגיע ליהודי, ומתחנן בפניו שיפתח אליו את לבו, ומתחיל לפרט מדוע עליו לפתוח: "דו ביסט דאך אחותי, דו ביסט דאך רעייתי, דו ביסט דאך יונתי, דו ביסט דאך תמתי" [= הלא אתה אחותי, רעייתי וכו'], אז תפתחי לי! והיה פורץ בבכי.

[בדרושי חסידות מבואר בפרטיות מהי הדרגה של אחותי, ודרגה יותר גבוהה - רעייתי (פרנסתי) ויונתי תמתי, הקשורות לדרגות שונות בנשמה (ראה ד"ה אני ישנה בלקוטי תורה שיר השירים, ובמאמרי אדמו"ר הזקן - הנחות הר"פ. ד"ה בלילה ההוא נדה שנת המלך, פורים תש"כ)].

וזהו דלא כטעות העולם שחושבים

כשמגיעה להם איזו התעוררות, הרי זה כדבר שנוסף אליהם, ומתייחסים לזה כמו מתנה שקיבלו, או כמו דרגה חדשה שהם הגיעו אליה, ועשויים לקבל מזה גם איזה הרגש של ישות, אבל האמת, אינו כן, כי זהו בעצם מהותו האמיתית, יהודי הוא בעצם "אחות" של הקב"ה, רעייתו וכו', ועליו רק "לפתוח" ולגלות ענין זה.

המשפיע ר' שלמה חיים קסלמן ע"ה

זהו יסוד היסודות של התניא - לא דורשים מאדם דברים חדשים, להגיע למקומות אחרים, אלא להיות מה שהוא בעצמו באמת!

אם יהודי לא מחשיב את מהותו העצמית - אין לו שייכות לדרך החסידות. הפסיעה הראשונה בדרך החסידות היא הכרת מהות עצמו, את הקשר לקב"ה הקיים בו בטבעו, וכל המשך הדרך הוא רק לגלות ולפתח את מה שכבר יש לו. הרי בכוח זה יכול אדם להגיע לדרגות גבוהות ביותר, מה שפשוט כבר יש לו, ועליו רק לגלות!

לחיים! שנקיים את הבקשה "פתחי לי"!

מישהו שאל כאן:

כיצד מתיישבים יחד הדברים האמורים לעיל? מצד אחד נדרשת מהאדם הכרה שהוא אינו כלום וכל מה שיש לו הוא רק מה שמחזיק את עצמו בידית דלת חדרו של אדמו"ר הזקן, ולאידיך - על האדם להכיר בכוחות הנפלאים הקיימים בו; הרי זה "תרתי דסתרי": מצד אחד דורשים שפלות, ולאידיך דורשים הרגשה של התרוממות!

אבל לאמיתו של דבר, בלי להיכנס לגופו של ענין - לבאר מדוע אין זו סתירה, הנה יש לדעת שגם זהו אחד מיסודות משנתו של רבנו הזקן, לדעת להכיל שתי ניגודים, ולעבוד עם שניהם יחד, בבת אחת.

אני נזכר כרגע במעשה שהיה בשעתו: הרב משה צבי נריה היה פעם אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע, היה זה אחרי אחת המלחמות שהיו כאן בארץ. הייתה אז "סערה גדולה" בעקבות דברי האדמו"ר מסאטמר, שאמר שלא יתכן שנעשה נס עלידי הציונים וכו'. הרב נריה, שהיה מבית מדרשו של הראי"ה קוק, ראה בציונות ענין שמיימי, וכמו כן בהצלחות צבא הגנה לישראל, וכמובן שדברי האדמו"ר מסאטמר מאוד לא היו לרוחו.

הוא שאל את הרבי אודות כך, והרבי ענה לו כך: ה א ד מ ו ר מ ס א ט מ ר

חושש שתהיה היסחפות בעם אחרי הציונות, ולכן הוא מתבטא בקיצוניות ומייחס את המאורעות לכוחות טומאה, בכדי ליצור היבדלות אצל הסרים למשמעתו מהרעיון הציוני (אחרי מלחמת ששת הימים היה סחף ניכר לרעיון הציונות, גם אצל אלו שמתחילה לא תמכו בזה, וידוע שהרבי שלל זאת אז מכל וכל). אבל, הפטיר הרבי, אני איני חושש מכך, משום שאני סומך על כ"ק מו"ח אדמו"ר, שיש לו דרך רחבה וסלולה - "א" ברייטן וועג" (הרבי הטעים את הביטוי "א" ברייטן וועג"), בה יש מקום לשתי הקצוות: מצד אחד, אכן הייתה פה סייעתא דשמיא אלוקית מיוחדת עבור כלל ישראל, ומצד שני - זה לא נותן מקום כלל לרעיון הציוני ואין לזה כל קשר (ואין כאן המקום להאריך בגוף ענין זה).

כך, בספר התניא גופא, מאריך לבאר כיצד אצל כל יהודי קיימות שתי נפשות הרחוקות זו מזו בשני הקצוות הניגודיים - מצד אחד הנפש הבהמית שהיא מקליפת נגה, ומצד שני הנפש האלוקית שהיא מ"חכמה עילאה דאצילות". וכמו כן האדם עצמו - יחד עם זה שהוא במרירות על שפלות מצבו מצד "הגוף הנבזה והשפל", הרי הוא שמח בשמחת הנפש השמחה בקרבת ה' בעסקה בתורה ובמצוות, ומביא על זה את לשון הזהר "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא, וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא".

כ"ק אדמו"ר זי"ע אמר פעמים רבות מאוד, שעבודת ה' אמיתית היא רק כשהיא ב"שני קווים", היינו בשני אופני עבודה. גם מרירות וגם שמחה, גם יראה

וגם אהבה, גם עבודה עם עצמו וגם עבודה עם הזולת, וכיוצא בזה. זאת, משום שהעובד את ה' רק ב"קו" אחד, ייתכן שהוא עושה זאת משום שכך נוח לו מצד טבעו והאופי שלו, ואין זה גדר של "עבודה" לקב"ה.

בתניא פרק טו מבואר, כי בעל מרה שחורה, היושב בפינת בית המדרש ומתמיד בלימודו, ייתכן שהוא לא נכלל בהגדרה "עובד אלוקים", משום שהתמדתו בלימוד היא מצד טבע המרה שחורה שלו. אולם כאשר יחד עם זה הוא יעסוק בגמילות חסדים, הרי ממה נפשך הוא עובד ה', כי אם הוא בעל מרה שחורה, הנה מצד טבעו הוא לא אמור לעסוק בזה.

בתורה אור בדרושי חנוכה הוא מבאר בזה את הסיפור בגמרא על רבי חנינא בן תרדיון ששאלוהו מה הוא לחיי העולם הבא, והמסקנה שלו הייתה בסוף חיובית, כיון שנזכר שפעם נתחלפו לו מעות פורים, והוא הוציא מכיסו להשלים את מעות הצדקה. שואל על כך רבנו הזקן: רבי חנינא בן תרדיון הרי היה מעשרה הרוגי מלכות, שנשרף וספר תורה עמו כי תפסו אותו בעת שהרביץ תורה לתלמידים מתוך מסירות נפש; כיצד עולה בכלל השאלה מה הוא לחיי העולם הבא, ויתרה מזו - שבסוף הוא מגיע למסקנה חיובית, רק בגלל סיפור צדדי ממעשה שהיה פעם בפורים עם מעות צדקה!?

אלא, מבאר רבנו הזקן, רבי חנינא בן תרדיון חשש שעסק התורה שלו אינו מצד עבודת ה' כלל, אלא אולי הוא פשוט בטבע המרה שחורה, ולכן הוא נוטה מטבעו להתמיד בלימוד, ולכן הלימוד שלו לא יביא אותו לחיי העולם הבא. אבל כשנזכר מהמעשה שהיה במעות פורים, הבין שהוא כן שייך לחיי עולם הבא, כי זה מוכיח שהוא לא בטבע

שרים וחברי כנסת שנכנסו לחוג בשביל מטרה זו...

בשנת תשכ"ג עשה כ"ק אדמו"ר זי"ע "עסק" שלם מהעובדה שבשנה זו ימלאו ק"נ שנים להסתלקותו של אדמו"ר הזקן. בקשר לעניין זה, אותו חוג הוציא לאור ספר ובו מאמרים מאת משתתפי החוג, כל אחד כתב מאמר על תורתו של אדמו"ר הזקן מזווית ראייתו. ויש לציין שמשתתפי אותו חוג התבטאו שבהכרח לומר שאדמו"ר הזקן התמחה בכל תחומי ההשכלה, כי בכל תחום, לא רק פילוסופיה, אלא גם רפואה ופיזיקה, הוא דיבר כמי שמתמצא היטב בתחום, ולעיתים אף במונחים שהם עצמם עוד לא הגיעו לרמת הבנה זו - כל אחד בתחומו.

לקראת הוצאת הספר לאור, השיג שניאור זלמן שז"ר - שהגיע מבית חסידי שורשי - דף של כתב יד קדשו של רבנו הזקן, ונתן אותו לגרפולוגית נכרית. אחרי שהוא ווידא שאין לה כל ידיעה על אדמו"ר הזקן ולא שמעה עליו אף פעם, הוא נתן לה את הכתב-יד קדוש, בכדי שתיתן חוות דעת מקצועית ניטרלית, על אישיותו של אדמו"ר הזקן. - היום, מתייחסים לאבחון של גרפולוג כ"תורה מסיני"... כשכתוב משהו בספר קדוש, הרי זה "מהיכי תיתי", אבל חוות דעת של פסיכולוג, גרפולוג, הרי זה "קדוש וטהור!"...

הגרפולוגית כתבה חוות דעת, בו היא מתבטאת "הגרפולוג העומד בפני כתב-יד מופלא זה, רואה את עצמו במבוכה רבה. הוא אינו יודע איך למצוא

המרה שחורה, שכן אילו הוא היה בעל מרה שחורה, הרי כשהייתה עולה שאלה אם עליו להוציא כסף מכיסו, הוא היה מוצא ק"נ טעמים לפטור את עצמו מהוצאה כספית... כי המרה שחורה יוצרת גם נטייה לקמצנות. ורק אז הבין שהתמדתו בתורה והרבצת התורה שלו היא עבודת ה'.

כך גם בעבודת ה' שלנו: לא רק שאין סתירה בין הדברים, אלא חייבים לעבוד את ה' בשני הקווים - מצד אחד שפלות מהמצב הנוכחי שלא לומדים מספיק ולא מתפללים מספיק וכו', ולכן אין לנו אלא להחזיק בידית דלת חדרו של אדמו"ר הזקן; ולאידך - עבודת ה' מתוך התרוממות הרוח, מצד הנפש האלוקית שלנו, שהיא האמת שלנו.

הפסיעה הראשונה בדרך החסידות היא - הכרת מהות עצמו, את הקשר לקב"ה הקיים בו בטבעו!

בשעתו, היה בירושלים "חוג" מיוחד ללימוד חסידות, "חוג" זה הוקם על-ידי בנו של הרד"צ חן, שאמנם הוא היה בן של הרד"צ חן, אבל הוא "טעם" קצת מעץ הדעת... והשתלם ב"מדעים". אולם בכל זאת, עובדת היותו בן של הרד"צ גרמה לו לארגן חוג של אקדמאים, אנשים משכילים, פרופסורים במקצועות שונים, שנפגשו בקביעות ללמוד את תורתו של אדמו"ר הזקן. חוג זה נקרא על שמו "חוגי חן", ובשעתו, כל מי שהחשיב את עצמו השתדל להיכנס לחוג זה, על-מנת להימנות על אסכולת המלומדים והמשכילים... ביניהם היו גם

במילוננו המודרני, את המונחים ההולמים כדי לתאר כראוי את האישיות המתגלית מתוך האותיות של הפקסימיליה הנחקרת, בשל המרחק העצום של מנטליות, של זמן ושל ממדי הגדלות."

הגרפולוגית מאריכה מאוד, וניכר שהיא לא מבינה את המושגים "קבלת עול", "אהבת ישראל" וכו', אבל כל אריכות דבריה היא בתיאור אישיותו של אדמו"ר הזקן, שמצד אחד יש לו שאיפה עצומה לעלייה למעלה מעלה אל מעבר ההשגה, הנקרא אצלנו "כלות הנפש", ולאידך - הירידה לעולם, ההתעניינות בפרטים, האחריות לעזור לזולת.

אכן, זוהי "אישיותו" של אדמו"ר הזקן - לעמוד בשני הקווים, ואת זה הוא הנחיל גם לכל ההולכים בדרכיו.

שמעתי פעם מהרה"ח ר' זעליג פלדמן ע"ה, שביאר את המעשה הידוע אודות אמירת "ושמרו", שרבנו הזקן השמיט מסידורו את אמירת הפסוקים "ושמרו בני ישראל את השבת" בתפילת ערבית של שבת, כיון שיש בזה משום הפסק בין גאולה לתפילה. ומסופר שהרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב בא בטענות אל רבנו הזקן ואמר לו: "הייתכן, והרי כשאומרים 'ושמרו' בליל שבת, נעשה 'יריד גדול' בשמים!". ענה לו רבנו הזקן: "וכי צריכים להיות בכל הירידים?".

וביאר ר' זעליג ע"ה: בסיפור זה יש שני צדדים: מצד אחד, ישנם פוסקים נוספים השוללים אמירת "ושמרו", אבל אצל פוסקים אלו לא תופס כלל מקום

השיקול של השתתפות ב"יריד" הנעשה בשמים; השיקולים הם נטו לפי כללי ההלכה ה"יבשה", שהרי התורה "לא בשמים היא", וממילא מה הקשר בין "יריד" הנעשה בשמים לשאלה הלכתית בדיני הפסק בתפילה? ואפשר שחלק מהפוסקים כלל לא ידעו על קיומו של יריד זה....

לאידך - עומד הרה"ק מבארדיטשוב, ואצלו השיקול הכי רציני בשאלות אלו הוא - העניינים הנשגבים הנעשים בעולמות העליונים. כשהרה"ק מבארדיטשוב ראה את היריד שנעשה בשמים, הוא לא הצליח להתאפק ו"נשאב" אל היריד! (וממילא דחק את עצמו לסמוך על הפוסקים המתירים אמירת פסוק זה, על אף שמצד שיקולי ההלכה גרידא הוא לא היה פוסק כמותם).

ובתווך עומד אדמו"ר הזקן, שמצד אחד, נהירין לו שבילי דרקיעא וידוע את היריד הנעשה בשמים, ואף יש לו תשוקה גדולה להשתתף בו; אבל בכל זאת הוא מכופף את עצמו אל ההלכה היבשה, ומוותר על הזכות הגדולה וההתעלות העצומה שבהשתתפות ביריד הגדול הנעשה בשמים!

אחד מעשרת ניגוניו של רבנו הזקן הוא בן שתי תנועות ומורכב מציטוט של שני חצאי פסוקים:

"כאיל תערוג על אפיקי מים" - "והיו לטוטפות בין עיניך".

לכאורה, אין בין שני פסוקים אלו כל קשר! ולא זו בלבד, אלא שבתוכנם הפנימי הרי הם הופכיים זה מזה - "כאיל תערוג" עניינו התשוקה בכלות הנפש,

מאודך", אבל יחד עמה צריך להניח תפלין - המשכה למטה. וכך המקריב זבח, שעניינו העלאת רוח הבהמה אשה לה', צריך יחד עמה גם נסכים - המשכה למטה).

בתוכן עניין זה מסיים אדמו"ר הזקן את פרק נ בתניא:

"ואם רץ לבך היא תשוקת הנפש שבלב בחלל הימני כשמתגברת ומתלהבת ומתלהטת במאד מאד עד כלות הנפש ממש להשתתף אל חיק אביה חיי החיים ב"ה ולצאת ממאסרה בגוף הגופני וגשמי לדבקה בו יתברך, אזי זאת ישיב אל לבו מאמר רז"ל כי על כרחך אתה חי בגוף הזה להחיותו. . . ובזה יובן מאמר רז"ל על כרחך אתה חי ועל כרחך וכו', ואלא איך יהיה רצונו? וכמו שנתבאר במקום אחר באריכות על משנה זו על כרחך אתה חי בעזרת חיי החיים ברוך הוא."

לחיים, לחיים!

ואילו "והיו לטוטפות" - מצוות תפלין, עניינה המשכה למטה (המשכת המוחין).

אף בתווי הניגון אלו שני קווים הופכיים: התנועה הראשונה היא מלאת כיסופים, ערגה וגעגועים, ותשוקה עצומה נפלאה לעלייה אין סופית; ואילו התנועה השנייה היא בכיוון ההפוך - ירידה, כמין אתנחתא ויש בה הרגשה של 'תביעה', ש'בכל זאת' צריך להשפיל עצמו ולרדת למטה.

אלא שהיא הנותנת: אצל אדמו"ר הזקן, החיים הם הרכבה של שתי התנועות יחד - מצד אחד, הכמיהה וההשתוקקות והיציאה מהעולם, ומצד שני - ירידה עמוקה, עד לרמה הכי נמוכה, עד לפרטים הכי קטנים.

(וכך הוא מבאר בעצמו בלקוטי תורה את מאמר רז"ל "כל הקורא קריאת שמע בלא תפלין, כאילו הקריב זבח ללא נסכים": קריאת שמע, עניינה "רצוא" - "ואהבת את ה' אלוהיך" . . . בכל

הגאון החסיד ר' יצחק אייזיק מהומיל, בעל "חנה אריאל", אמר פעם במסיבת י"ט כסלו:

למי היתה הישועה של י"ט כסלו? להרבי? הרי אחת היא לו איפה שהיה נמצא. לא היה חסר לו דבר גם ב"טיניסובייט". שמא תאמרו שהיה חסר לו בגדי שבת להחליף? אף זה לא היה חסר לו, כי הייתה לו מטפחת אף, ובכל ערב שבת היה קורע פס קטן ממנה לקשור את הפוזמקאות (הגרביים) בדבר חדש, והיה יוצא בזה ידי בגדי שבת מיוחדים. אלא למי הייתה הישועה? "לה" הישועה!", שכן נתפשט עלידי זה גילוי אלקות למטה. ומכיוון שכן, הבה נרקוד...

ובהתלהבות עצומה הלכו בריקוד.

(סיפורי חסידים, יט כסלו, יב)

בני התורה תלמידי הישיבות ומבקשי ד' מוזמנים
להתוועדות מיוחדת לרגל י"ט כסלו
יום ההילולא של המגיד ממעזריטש ואולת בעל התניא

תורות וניגוני הרתעורות מבעל התניא

במוצאי שבת קודש פרשת וישלח ט"ז כסלו
בשעה 20:30 בדיוק, בבנייני האומה ירושלים

הגאון החסיד
רבי **חיים שלום**
דייטש שליט"א
ראש כולל "אמרי אדום"
בעיר העתיקה
"קול דודי דופק פתחי לי"

הגאון הגדול
הרב **זלמן נחמיה**
גולדברג שליט"א
מב"ד חיישי חסידים
יסודות בהלכות תלמוד
תורה לבעל התניא

החורר הגאון החסיד
רבי **יואל**
נהן שליט"א
יסודות
בספר התניא

ניגוני בעל התניא עם אברהם פריד

אלי הרצליך • חיליק פרנק • מקהלת מלכות

רכישת כרטיסים בקופות הכניסה בערב האירוע
כניסה 45 ₪ | לאברכים ובתורי ישיבות 15 ₪

כרטיסים ניתן לרכוש גם אצל (בשעות הערב, וזמן שישי עד הצהריים):

בית מן: משה צוק, שוהם 101 • הרדוק: משה צוק, חב"ד ליוני • גבע שמש: הרב בני לוי, פתח תקוה 504 • רחוב: משה צוק, ירושלים
המגדל הירוק • בית ישראל: משה צוק, שוהם 101 • הרדוק: משה צוק, חב"ד ליוני • גבע שמש: הרב בני לוי, פתח תקוה 504 • רחוב: משה צוק, ירושלים
המגדל הירוק • בית ישראל: משה צוק, שוהם 101 • הרדוק: משה צוק, חב"ד ליוני • גבע שמש: הרב בני לוי, פתח תקוה 504 • רחוב: משה צוק, ירושלים

המועצה הלאומית

"מי שיטמא בשמחתו,

אוציאנו מן היישוב אל המדבר,

מן הגשם אל הירח ומן המיטות"